ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПІЩКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м и ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

№9 (24.135) ● 2021 гъэм щІышылэм (январым) и 28, махуэку ● Тхьэмахуэм щэ къыдокІ ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

КІУЭКІУЭ Казбек: Лъэпкъ проектхэмрэ къэрал программэхэмрэ щагъэзащІэкІэ Іуэхум зэфІэмыкІыныгъэхэр къыхэкІ хъунукъым. Нэхъ жыджэру лэжьэн хуейщ!

«Мы илъэсым и проектхэмрэ программэхэмрэ нэхъ жыджэру делэжьын хуейщ!» - «муниципальнэ сыхьэтыр» кІуэцІыІэ Казбек апхуэдэу дыгъуасэ захуигъэзащ къалэ округхэмрэ муниципальнэ щІыналъэхэмрэ я унафэщІхэм.

ЗЭЩІЩІЭР Іуэхугъуэ нэхъыщхьитІым теухуауэ щытащ: республикэм щыщыІэ эпидемиологие щытыкІэмрэ лъэпкъ проектхэмрэ программэхэмрэ гъэзэщІэным ехьэлІа Іуэхумрэ. Зэхуэсым хэтащ КЪБР-м и Правительствэм и Унафэщі Мусуков Алий, абы и кІуэдзэкэр, министерствэхэм, муниципальнэ зэгухьэныгъэхэм я унафэщІхэр.

Республикэм и эпидемиологие щытыкІэм щытепсэлъыхьым зэІущІэм къызэрыщыхагъэщащи, иужьрей махуипщІым хощІ коронавирус зэуэІахэм, сымаджэщхэм гъэгъуэлъын хуейуэ къалъытэхэм, нэгъуэщІу жыпІэмэ узыр ику ИТУ е нэхъ хьэлъэу зыпкърыкІхэм я бжыгъэм. Мы зэманым сымаджэщхэм щІэлъыжыр цыху 1042-рэщ, махуипщІкІэ узэІэбэкІыжмэ, абыхэм я бжыгъэр 1445-рэ хъуэу щытащ. Абы къыхэкІыу коронавирус зыпкърытхэм щеІэзэ госпиталитІым сымаджэхэр ягъэгъуэлъыжыркъым - Къалэ клиникэ сымаджэщ №2-мрэ Республикэ сабий клиникэ сымаджэщымрэ. А Іуэхущ Іапхэм иджыри сымаджэ 211-рэ щІэлъщ, ахэр щІатхыкІыжмэ, сымаджэщитІри нэхъапэм зытета мардэм техьэжьнурэ щхьэж и унэтІныныгъэм ехьэлІа медицинэ дэІэпыкъунныгъэ республикэм щыпсэухэм ирату я лэжьыгъэм пащэжьнущ.

Эпидемиологие щытыкІэр ефІэкІуэныр адэкІэ епхауэ щытынущ цІыхухэм мастэхэр яхэлъхьэным. Іэтащхьэм жиІащ вакцинэ куэд къыхуащэну зэрыпэплъэр икІи республикэм щыпсэухэм мастэхэр яхэІуным хуэунатІа лэжьыгъэр псынщІэу, зэщІэгъэуІуауэ егъэкІуэкІын зэрыхуейри къыхигъэщащ.

Мусуков Алий жиІащ лъэпкъ проектхэр гъэзэщІэным яужь зэрихьар, абы теухуа дэфтэрхэр зэфІэгъэхьэныр йокІуэкІ, муниципалитетхэм лэжьыгъэм теКІуэдэну мылькур яІэрыхьащ. «Къэув кІалэнхэр гъэзэщІэным хуэгъэза лэжьыгъэр щІэдгъэхуэбжьэнущ», - къыхигъэщащ абы.

КІуэкІуэ Казбек хэхауэ къытеувыІащ муниципалитетхэм я Іэтащхьэхэм я лэжьыгъэм щыщ Іыхьэ щхьэхуэхэм икІи къыхигъэщащ я унафэ зыпхъэль щІыпІэм щыІэ щытыкІэмкІэ нэсу жэуап зэрахьыр. Къапщтэмэ, абы жиІащ: «Республикэм лэжьыгъэшхуэ щокІуэкІ, сом мелардхэр хахлъхьэу, проектышхуэхэр щагъэзащІэ. ИкІи цІыхухэм ялъагъу дэнэ деж лэжьыгъэхэр фІагъ хэлъу щагъэкІуэкІми и пІалъэм щатми. Муниципалитетхэм я унафэщІхэр нэхъ жыджэру хэтыпхъэщ объектхэр щаткІэ ирагъэкІуэкІ лэжьыгъэм, абыхэм я фІагъым кІэлъыплъыпхъэщ икІи щымыарэзы къыхэкІмэ, ахэри жаІапхъэщ. Лъэпкъ проектхэмрэ къэрал программэхэмрэ щагъэзащІэкІэ, лэжьыгъэр щызэблэу ди деж щыІэкъым, 2020 гъэр гугъуу щытами, ехъулІэныгъэфІхэр абыхэмкІэ къэтхьащ икІи дэ адэкІэ докІуэтэ. Къэбгъэхъу хьунукъым Іуэхум къыхамылъыта гуэркхэм я зэранкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэрал властым, цІыху куэдым, абыхэм ухуэныгъэм, гъуэгу зыщІхэм, транспортым, цІыхухэр псэун папщІэ зыхуэныкъуэхэр къызэзыгъэпэщ нэгъуэщІ Іэнатіэхэм зэфІагъэкІ лэжьыгъэшхуэм мыхьэнэ гуэри имыІэжу къыщІрагъэдзыныр. Ныкъуэ саныгъэ зэрыщыІэм теухуа хъыбар къыдІэрыхьамэ, Іуэхур щекІуэкІ щыпІэм фыкІуи, ар вгъэзэкІуэж икІи цІыхухэр щыгъуазэ фщІы зэфІэмыкъэныгъэхэр лъэныкъуэ зэрегъэзам».

«Дэ мы республикэм дыщопсэу, мы щым дыщызокІуэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр къызэрызэрагъэпэщэрэ илъэси 100 зэрырикъур 2022 гъэм дгъэлъэпІэнущ икІи абы къыхэкІыу нэхъ жыджэру, ныкъуэсаныгъэрэ щыуагъэрэ къэмыхъуу дылэжьэн хуейщ. Ди республикэм и илъэсищэм зэрыхуэфащэнкІэдыІущІэн хуейщ», - жиІащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэм «муниципальнэ сыхьэтыр» щызэхуищІыкІ.

КЪБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущ Іапі э.

Волонтёр жыджэрхэр «Урысей зэкъуэтым» егъэлъапІэ

КЪБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек хэтащ «Урысей зэкъуэтым» къызэрыгъэпэща ЕтІуанэ социальнэ онлайн зэхуэсым. Абы и лэжьыгъэм кърашэлІат партым и волонтёр центр псоми я лІыкІуэхэр.

ПАРТЫМ и унафэщІ Медведев Дмитрий зэхилъхьажащ дунейм псор пандемием щыпэщІэт лъэхъэнэм Урысейм и волонтёрхэм я лэжьыгъэм кьрикІуахэр икІи щІыналъэхэр къыхуиджащ икъуэкІэ зыхуэныкъуэ, Іуэку куэдкІэ къащхьэпэ волонтёр зэщІэхъеенныгъэр адэкІи дагъэныну. «ЗэфІэдгъэкІ лэжьыгъэм ІуэхуфІхэр кьрокІуэ, ауэ уигу загъэу утыеСыжыну иджыри пасэщ. Абы къыхэкІыу дэ ди къаурри зэфІэкІри худоунэтІ цІыхухэм защІэдгъэкъуэным», - жиІащ Медведев Дмитрий. Унафэщ Іым волонтёрхэми абыхэм ирагъэкІуэкІ Іуэхухэм жыджэру хэта цІыхухэми фІыщІэ яхуищІащ.

Пандемием зэрыщІидзэрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ волонтёрищэхэр хэтащ дэІэпыкъуэгъу зэчиныкъуэхэм защІэгъэкъуэным хуэунэтІа лэжьыгъэм: жьы хъуахэм ерыскъыкэІхэр, хущхъуэхэр я унэхэм хуахьащ, госпитал хэм щыІэ медицинэ лэжьакІуэхэми зыщІагъэкъуащ, абыхэми ерыскъыкІэ япэІэбащ. Республикэм къыщызэрагъэпэщащ 122 «линэ пщтырыр». Абы и лэжьыгъэм хэтщ Бэрбэч Хь. М. и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и медицинэ факультетым и ординатор-волонтёр-хэр, КЪБР-м Узыншагъэр хъумэныкІэ и министерствэм Медицинэ чэнджэщхэр щат-узыфэр къыщахутэ и центрым и телемедицинэ къудамэм и лэжьакІуэхэр.

ЗэІущэм КІуэкІуэ Казбек волонтёр нэхъ жыджэрхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм волонтёр зэщІэхъеенныгъэм щыщегъэубгъуным хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщІахэм дамыгъэ лъапІэхэр щаритыжащ. Апхуэдэу, УФ-м и Президентым и щІыхь тхыльхэр ирагащ «Дэ дызэщІыгъуэ» Урысейпсо акцэр кьызэрэзэпэщыным хэлІыфІыхьахэу Дзэъу Къасболэт, Текуев Ислъам, Хьэпэ Эрик сымэ. УФ-м и Президент Путин Владимир и фІыщІэ тхылъ хуагъэфащащ «Урысей зэкъуэтым» и «ЩІэблэщІэ гвардием» и щІыналъэ къудамэм и унафэщІ Абазэ Албэч, «Урысей зэкъуэт» партым и унафэщІ Медведев Дмитрий и фІыщІэ тхылъ къратащ волонтёр Абазэ Хьэсэнбий, «Урысей зэкъуэт» партым и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и комиссэм и фІыщІэ тхылъкІэ ягъэпэжащ закъыкъуэзыгъаззэхэм ядэлэжьэным хуэунэтІа Іуэхуэхэр зэзыгъэуІу – «Урысей зэкъуэтым» и волонтёр центрым и унафэщІым и къудзэ Мэкъушэ Руслан.

КЪБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущ Іапі э.

ЩІы Іыхьэ хэхар щатха гупым къыхагъэхІыу нэгъуэщІ гупым хэгъэхьэным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ

№3-ПП ***2021 гъэм щІышылэм и 22-м*** ***Налшык къалэ***

Аруан муниципальнэ щІыналъэм и щІыпІэ администрацэм 2020 гъэм щыщкъуэІум и 13-м №24-2382-м щІэту къыгъэхьа лъэІум хэпІыауэ, Урысей Федерацэм ЩІым теухуа и кодексым и 8-нэ статьям, «ЩІыхэр е щІы Іыхьэ хэхаХэр щатха гупым къыхагъэкІыу нэгъуэщІ гупым зэрыхагъэхьэм и Іуэхукіэ» 2004 гъэм дыгъэгъаззм и 21-м къащта Федеральнэ закон №172-ФЗ-м и 7-нэ статьям, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм ЩІым теухуа и кодексым и 6-нэ статьям ягъэ ИТКІІ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ ещІ**:

1. Мэкъумэш мыхьэнэ зиІэ щІыхэм къыхагъэкІыу промышленностым, энергетикэм, транспортым, связым, щанэм, телевиденэм, информатикэм хухах щІыхэм, хьэрш лэжьыгъэм, зыхьумэкъыныгъэм, шынагъуэншагъэм папщІэ Балъкъэр къэрал университетым и медицинэ факультетым и ординатор-волонтёр-хэр, КЪБР-м Узыншагъэр хъумэныкІэ и министерствэм Медицинэ чэнджэщхэр щат-узыфэр къыщахутэ и центрым и телемедицинэ къудамэм и лэжьакІуэхэр.

ЗэІущэм КІуэкІуэ Казбек волонтёр нэхъ жыджэрхэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм волонтёр зэщІэхъеенныгъэм щыщегъэубгъуным хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщІахэм дамыгъэ лъапІэхэр щаритыжащ. Апхуэдэу, УФ-м и Президентым и щІыхь тхылъхэр ирагащ «Дэ дызэщІыгъуэ» Урысейпсо акцэр кьызэрэзэпэщыным хэлІыфІыхьахэу Дзэъу Къасболэт, Текуев Ислъам, Хьэпэ Эрик сымэ. УФ-м и Президент Путин Владимир и фІыщІэ тхылъ хуагъэфащащ «Урысей зэкъуэтым» и «ЩІэблэщІэ гвардием» и щІыналъэ къудамэм и унафэщІ Абазэ Албэч, «Урысей зэкъуэт» партым и унафэщІ Медведев Дмитрий и фІыщІэ тхылъ къратащ волонтёр Абазэ Хьэсэнбий, «Урысей зэкъуэт» партым и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и комиссэм и фІыщІэ тхылъкІэ ягъэпэжащ закъыкъуэзыгъаззэхэм ядэлэжьэным хуэунэтІа Іуэхуэхэр зэзыгъэуІу – «Урысей зэкъуэтым» и волонтёр центрым и унафэщІым и къудзэ Мэкъушэ Руслан.

КЪБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущ Іапі э.

Щхьэл зыгъэлажьэхэмрэ щІакхъуэгъажьэхэмрэ зыщІагъэкъуэн мурадкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым къыхуаутІыпщынущ сом мелуанищым щІигъу

ЩІакхъуэхэкІхэм я уасэр драмыгъэуеин папщІэ Урысейм и щІыналъэхэм трагуэшэнущ сом меларди 4,7-рэ. Абы теухуа унафэм Іэ щІидзащ УФ-м и Правительствэм и Унафэщі Мишустин Михаил.

АХЪШЭМ щыщу сом меларди 2,9-р гуэдзыр къэщхэуным трагъэкІуэдэнущ, сом мелард 1,8-р - щІакхъуэгъажьэхэм ягъуэта хэщІыныгъэхэр ирагъэкъуэжьыным. Ахъшэр зыхуахахэм ящІэрыгъэхьэжьын кьалэныр УФ-м Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэм и пщэ ираІыхьащ.

Мишустин Михаил и Іэ зыщІэлъ унафэр хуэгъэзащ ерыскъыкІэхэм я уасэхэр зэтеІыгъэным хуэунэтІауэ УФ-м и Президентым къэралым и Правительствэм пщэрыльэ щищІакэр гъэзэщІэным. Къэралым и Президентым нэхъ пасэу къыгъэувауэ щытащ цІыхухэр махуэ къэс зыхуей хъуерыскъы лІэужьыгъуэхэм я уасэхэм хэмыхъуэным ар зи къалэнхэм я нэІэ трагъэтын хуейуэ.

А къалэнхэр гъэзэщІа хъун папщІэ УФ-м и Правительствэм хигъэхъуауэ щытащ мэкъумэшхэкІ зыбжанэм ятехуэ пошлинэм, абыхэм гуэдзыр, сэхураныр, рапсыр яхэту, апхуэдэуи хьэжакІуэхэмрэ щІакхъуэгъажьэхэмрэ зэрызащІэбгъакъуэ хъунУ Іэмалхэр иубзыхащ, уасэхэм зэмыхъуэн папщІэ зэгурыІуэныгъэ щІыхэхуэхэр сатум хэтхэм зэращІынэр кьызэригъэпэщащ.

Зи гугъу ящІ Іуэхуэхэм тригъэкІуэдэн папщІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым кратынущ сом мелуани 3,2-рэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым щІакхъуэгъажьэ Іуэхущ Іапі э мыинУ, жэщ-махуэм щІакхъуэхэкІ зэмылІэужьыгъуэу тонн 1 - 2 къыщІзэзыгъэкІыфу, 40-м щІигъу щыІэщ, апхуэдэуи щхьэл мыинуи 5 щолажьэ.

2020 гъэм, зэкІэ къызэратакІэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым щІакхъуэгъажьэкІыу тонн мин 21,5-рэ къыщыщІагъэкІащ - 2019 гъэм зэрыщытам хуэдиз. Хьэжьагъэу яхьэжащ тонн мини 9,5-рэ.

КЪБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущ Іапі э.

Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ Белых Денис «Уэ дунейр пхузэхъуэкІынущ» тхылъым и лІыхъужь 57-м яхохуэ

«М Драйв» жылагъуэ зэгухьэныгъэм и унафэщІ Белых Денис щІы хъурейм и ныбжьыщІэ нэхъ зэчиифІэ, жылагъуэм хуэщхьэпэ 57-м хабжащ икІи Рук Маргарет «Уэ дунейр пхузэхъуэкІынущ» зыфІищащ тхылъым и лІыхъужь хъуащ.

ТХЫЛЪЫМ и напэкІуэцІхэм ныбжьыщІэхэр щІэджыкІакІуэхэм щадогуашэ жылагъуэ лэжьыгъэм, волонтёр Іуэхум я пІалъэкІэ, шэч хэмылъуи, куэдым щапхъэ яхуэхъуащ. Денис лъы тыным теухуа щІыналъэ, щІыналъэзэхуаку проект зыбжанэм я жэрдэмщІакІуэщ.

КЪБР-м и лІыкІуэ щІалэр тхылъым щытепсэлъыхь медицинэ Іэнатіэм къыщызэриГъэпэща псапащІэ Іуэхуэхэм. Денис зэрыжиІэмкІэ, лъы тыным и мыхьэнэм и сабиигъуэм щеГъэжьауэ егупсысу щытащ. Іпэ дыдэу абы лъы итащ и ныбжьыр илъэс 18 зэрырикъуу. ИужькІэ ар тхузнейрэ итащ - 15-рэ плазмэр, плІэнейрэ - тромбоцитхэр.

«Сэ икъуэкІ телъыджэ сщыхъурт: пщІэншэу къыплъысамкІэ уэ нэгъуэщІым удэгъэшэфынущ гугъуэри удемыхьу, апхуэдэ щыкІэкІи зыгуэрым и гъащІэр кьыбгоъаІ е, нэхъ мащІэрамэ, узыншэ хъужьныкІэ сабэп ухуохьу», - къыщыхигъэщащ Белых Денис тхылъыр зи Іэдакъэщ Іэкъым ирита интервьюм. Тхылъыр дунейм и щІыпІэ куэдым гъэщІэгъуэн щащыхъуащ икІи къыхуагъэфащащ «Moonbeam Multicultural Non-Fiction Award 2019» саугъэтыр.

ДЖАТЭ Къантемыр.

● Гъуэгу къежьапІэ

Нобэрэ пщэдейрэ

ЩІышылэм и 28, *махуэку*

♦**ЦІыхухэр зыхуэ щэхур хэІущІыІу мыщІыным и дунейпсо махуэщ**

♦**Интернетыр къыщамыгъэсэбэп дунейпсо махуэщ**. ЦІыхухэр зы махуэкІэ нэхъ мыхъуми «дунейпсо хъым» къыхэшыным хуэгъэзауэ ягъэуващ.

♦**Армение Республикэм и Армэм и махуэщ**

♦**Белоруссием щагъэлъапІэ ЩІэныгъэм и махуэр**

♦**1897 гъэм** дизель гъэсыныпхъэкІэ лажьэ, куэду къыщІэбгъэкІ хъунУ двигатель зэпкъралъхьащ.

♦**1906 гъэм** къэралым щыпэу цІыпэу цІыбхэм папщІэ политехникэ курс нэхъыщхьэхэр Санкт-Петербург къыщыдэІуахащ. А еджапІэ нэхъыщхьэр 1924 гъэм зэхущІыжауэ щытащ.

♦**1986 гъэм** США-м и «Челленджер» хьэрш къуэкІыр пІытэри зы дакъикъэм щІигъуэкІэ уэгум итауэ къуащ. Абы иса астронавтиблри зэкІуэдауэ щытащ.

♦**1991 гъэм** Куйбышев къалэм и цІэр Самарэ жиІэу зэрахъуэкІащ.

♦Совет тхакІуэ, усакІуэ, драматург, Социалист Лэжьыгъэм и ЛІыхъужь **Катаев Валентин** къызэралъхьарэ илъэси 124-рэ ирокъу.

♦УФ-м щыкъуэ зиІэ и артисткэ, КЪБР-м и цІыхубз артисткэ **Шэру Соня** къызэралъхурэ илъэс 92-рэ ирокъу.

♦Спортсмен щІэрыІуэ, Олимп Джэгухэм атлетикэ хьэлъэмкІэ тІэунейрэ я чемпион хьуа **Жаботинский Леонид** къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

♦КЪБР-м, Абхъазым щыхь зиІэ я артист, Ингушым, Шэшэн республикэхэм гъуэгджэхэмкІэ щыхь зиІэ я лэжьакІуэ **Атэбий Игорь** и ныбжьыр илъэс 59-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкІэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градуси 7 - 13, жэщым градуси 2 - 3 щыхьынущ.

ЩІышылэм и 29, *мэрем*

♦**Ядернэ зауэр мыдэным щІыхуэхэр къыхуедэжьым и дунейпсо махуэщ**

♦**1710 гъэм** Урысей пащтыхьым славяныбзэм и пІэкІэ урысибзэм и иджырей алфавитыр къащэтэным теухуа указыр къыдигъэкІащ.

♦**1833 гъэм** Урысейм щыяпэу Санкт-Петербург къалэм пощт Іуэхущ Іапі э къыщыдзэІуахащ.

♦**1886 гъэм** Бенц Карл япэ автомобилыр къызэригупсысам щыхьэт техъуэ патентыр къратащ.

♦**1908 гъэм** япэ урысей аэроклубыр къызэрагъэпэщащ.

♦**1921 гъэм** РСФСР-м и ЦІыхубз комиссархэм я советым и деж ВЧК-м и Іэхуэхэмкі щыІэ управленчэм унафэ кьиищащ шынагъуэншагъэр хьэрш къуэкІыр щІигъуэкІ къызэІуахьну. Иджыпсту ар Урысей ФСБ-м и Академиерщ.

♦**1935 гъэм** СССР-м Калинин (иджы Тверь) областыр къыщызэрагъэпэщащ.

♦**1943 гъэм** советыдзэхэм Мейкъуапэ, Тихорецк къалэхэр нэмыцІэ фашист зэрыпхъуакІуэхэм къыІэщІагъэкІыжащ.

♦**1964 гъэм** Австриием щыщ Инсбрук къалэм IX ЩІымахуэ Олимп Джэгухэр къыщызэІуахащ. Олимпиадэр щІышылэм и 29 - мазаем и 9-хэм екІуэкІащ. Абы щыгъуэщ Іэжьэм ису бгым кьежьахьыныкІэ япэ зэпеуэхэр щекІуэкІащ ягъэщытащ.

♦**1992 гъэм** Лениным и цІэр зэрихьэу Москва дэт къэрал библиотекэм зэреджэр Урысей къэрал библиотекэ жиІэу зэрахъуэкІащ.

♦**2001 гъэм** КЪБР-м и цІыхубз усакІуэ, Социалист Лэжьыгъэм и ЛІыхъужь **КІыщокъуэ Алим** дунейм ехыжащ

♦США-м и 25-нэ президент, а къэралым и унафэщІ нэхъыфІ дыдэхэм ящыщу къалъытэ **Мак-Кинли Уильям** къызэралъхурэ илъэси 178-рэ ирокъу.

♦Урыс тхакІуэ, драматург цІэрыІуэ, дунейпсо литературэм и классик **Чехов Антон** къызэралъхурэ илъэси 161-рэ ирокъу.

♦Франджы тхакІуэ, жылагъуэ лэжьакІуэу щыта, Нобель игъэува саугъэтыр литературэмкІэ (1915 гъэм) зыхуагъэфащэ **Роллан Ромен** къызэралъхурэ илъэси 155-рэ ирокъу.

♦Критик, АКЪУ-м и профессору щыта, филологие щІэныгъэхэм я доктор **Чэмокъуэ Тырыкубий** къызэралъхурэ илъэс 80 ирокъу.

♦Футболисту щыта, тренер, журналист, Урысейм спортымкІэ щыхь зиІэ и мастер **Ловчев Евгений** и ныбжьыр илъэс 72-рэ ирокъу.

♦Балетмейстер, КЪБР-м и цІыхубз артист **Думэныщ Іэуладин** и ныбжьыр илъэс 67-рэ ирокъу.

♦Чехием щыщ хоккеист цІэрыІуэ, къэралым и командэ къыхэхам и ГъуэгущхэтетУ илъэс куэдкІэ щыта, Стэнли и кубокыр тІэунейрэ зыхуагъэфэща, олимп чемпион **Гашек Доминик** и ныбжьыр илъэс 56-рэ ирокъу.

♦Урысей композитор, уэрэджыІакІуэ цІэрыІуэ, УФ-м и цІыхубз артист **Маликов Дмитрий** и ныбжьыр илъэс 51-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкІэ, Налшык уфауэ щыщытынущ, пІалъэ-пІалъэкІэрэ уэрэх къыщІэхынущ. Махуэм хуабэр градус 1 - 2, жэщым щІыІэр градуси 2 - 1 щыхьынущ.

ЗыгъэхьэзырарЗ **ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэщ.**

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Ахъшэр къыздикІам мэкІуэж.

● Хэкупсэ гъэсэныгъэ

Лыхъужьхэм я щапхъэ

Аруан щІынальэм хыхьэ Къэхъуан къуажэм дэт курыт школ №92-м иджыблагъэ щекІуэкІащ зэІуІщІэ купщІафІэ. Ар теуХуауэ щытащ «Урысейм и гуГапІэ» къэралпсо жылагъуэ зэгухьэныгъэм ди республикэм щиІэ къудамэм и пашэ Черновэ Алёнэрэ абы ипхъу Назаровэ Надеждэрэ зэдатха «Унагъуэм и тхыдэр Хэкум и тхыдэм къыхэнащ» тхылъыщІэр утыку къихьэным. Зэхуэсыр щекІуэкІащ школым и «Зыужьныгъэм и щІэдзапІэ» Іэнатіэм.

НАЛШЫК дэт «Принт-Центр» тхылъ тедзапІэм къыщыдэкІа тхылъ купщІафІэм и лъэтеуэвэм къырихьэлІат хьэщІэ лъапІэ куэд. Школым и егъэджакІуэхэмрэ еджакІуэ щІыкІуэхэмрэ, апхуэдэу тхылъым и авторхэм нэмыщІ, абы жыджэру хэтащ КПРФ-м и къалащхьэ къудамэм и ліыкІуэхэу Шыдакъ Евгение, Ульбашевэ Светланэ, Вэрылі Сэфарбий сымэ, къуажэ администрацэм і Іэтащхьэ Къандэхъу Леонид, Аруан районым и ветеранхэм я зэгухьэныгъэм і пашэ Езий Юрэ, «Унагъуэм и тхыдэр Хэкум и тхыдэм къыхэнащ» тхылъым зи хъыбар ихуа, Фин зауэм, Хэку зауэшхуэм ліыгъэрэ хэхуагъэрэ зэрихьэу хэта Албот Даудий Лыкъуэ и къуэм къыщІэна унагъуэм щыщхэр, уэрэджІыкІуэ цІэрыІуэ Къул ФатІимэ, нэгъуэщІхэри.

Зэхуэсыр къызІуахыным ипэ кІихуэу, хьэщІэхэм удз гъэгъахэр тралъхьащ Хэку зауэшхуэм эхІуэда къэхъундэсхэм я фэеплъу къуажэм дэтым. ДакъикъэкІи абыхэм яхуэщІигъуащ.

Тхылъым елэжьахэм ящыщІ курыт школ №92-м и еджакІуэхэу тхыдэдж ныбжьыщІэхэм я «Къэлъыхъуэныгъэ» клубым екІуалІэхэр. Абыхэм я унафэщІщ тхыдэмкІэ егъэджакІуэ цІэрыІуэ, тхыдэ щІэныгъэхэм я кандидат Шыбзыхъуэ Хъамсинэ. Абыхэм гукъыдэж яІэу зэхуэхьэсащ я кІуэажэгъу зауэлІым теуХуа дэфтэрхэр, хъыбархэр, сурэтхэри кърахьэлІащ. Хьэлэмэтрати, Албот Даудийрэ тхылъыр зи кІалэмыпэм кІыпІыкІам и адэшхуэмрэ Фин зауэжьым зэдьхэтауэ щытащ.

- Апхуэдизэ лэжьыгъэ къызэхьэлІа еджакІуэ щІыкІуэхэм я деж дыкъэмыкІуэу тхуэшэчакъым. Нэхъ гъунэгъуэу зэдгъэщІыхуну дыхуейт ди адэшхуэм зауэ Іэнатіэм къыдыІута Албот Даудий къыщІэна унагъуэр, къыщІэхъуа щІэблэр. А зауэлІитІыр бийм пэщІэтащ, зы щІакъуэ Іыхьэр зэдгагъэшу, зэш зэхуэхьуауэ, - жиІащ Черновэ Алёнэ. - Ди мурадыр къыддэзыІыгъуэ зэІуІщІэм зыкъэрезыхьэлІа псоми фІыщІэ яхудощІ. Зи блэкІам щыгъуазэ, зи къэкІуэнум фІыкІэ хуэлажьэ щІэблэ фи жьлэм къыдэхъуэну сыфхуэхъуахъуэ.

АдэкІэ утыкур хуит хуащІащ тхылъ гъэщІэгъуэным папщІэ тхыгъэхэр зыхуэзыхьэса ныбжьыщІэхэм. Ахэр зэпкърыхауэ тепсэлъыхьыжащ я егъэджакІуэм пщэрыльэ къахуищІа къалэныр зэфІэхьыным гукъыдэж яІэу зэрыхэтамрэ Іэхуэр зэрелъэкІамрэ. НыбжьыщІэхэм зэрыжаІамкІэ, къуажэм щыпсэу куэдым яхуэщхьэпэну «Унагъуэм и тхыдэр Хэкум и тхыдэм къыхэнащ» тхылъыщІэм езыхэри хуабжьу щыгуфІыкІащ икІи фІыщІэ хуащІащ ар къэхуэзыхьа, тыгъэ къахуэзыща хьэщІэ лъапІэхэм. Школакіуэхэр къызэхуэсахэм къахуеджащ тхылъым щыщ Іыхьэхэм, абы ихуа усэ щхьэхуэхэм.

Тхылъыр зи кІалэмыпэм къыпыкІа зэнэзэпхъуэм апхуэдэу гуапэу екъуэхъуащ Іуэхум къырихьэлІахэр. Псом хуэдэхтэкъым Албот Даудий и къуэ Сэрэбий, зауэлІым я лІыхьжьым къыщІэхуа щІэблэм ящыщІу Чэримрэ Хьэмидбийрэ я къэпсэлъэныгъэхэр

Зэхуэсым хэтахэм яфІэхьэлэмэту щыгъуазэ зыхуащІащ Іуэхум къыхуэзрагъэпэща гъэлъэгъуэныгъэм. Абы хэлът Хэкум и щхьэхуитныгъэм щІэзэуа, абы папщІэ зи псэр зыта къэхъундэсхэм ятеуха тхылъхэр, тхыгъэ щхьэхуэхэр, сурэт гъэщІэгъуэнхэр, фронтым кратхыкІауэ щыта письмо щимэхэр, нэгъуэщІхэри. Іуэхур и макъ жьгъыру дахэмкІэ иІэтащ уэрэджы-Іакіуэ цІэрыІуэ Къул ФатІимэ. Абы къызэхуэсахэм папщІэ жиІащ зауэм, мамыры-гъэм ятеуха хэкупсэ уэрэдхэр.

ГъэщІэгъуэну, купщІафІэу екІуэкІа зэІуІщІэр къызэщІикъуэжу, абы къыщыпсэльащ а курыт школым и унафэщІ Джатокъуэ Хьэуелэ. ХьэщІэ лъапІэхэм фІыщІэ ин яхуищІащ абы, апхуэдэуи жиІащ щІэблэр хэкупсэу гъэсэныкІэ мыпхуэдэ зэІуІщІэхэр хуабжьу щхьэпэу зэрыщІытыр.

Зэхуэсыр абы хэтахэм я гум гуапэу куэдрэ зэрильыпкъ ш.эр хэлъхьыш.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

● Узыншагъэ

Сымаджэхэр нэхъ мащІэ мэхъу

Коронавирус узыфэ зэрыщІалэм щеІэзэ госпиталитІ республикэм щызэхуащІыж. Иужьрей махуи 10-м узыфэм хьэлэуу игъэсымаджэхэм я бжыгъэр щІыналъэм нэхъ мащІэ щыхьэуащ. Абы къыхэкІыу КъБР-м Узыншагъэр хуэмынмкІэ и министерствэм унафэ кІэщтащ Налшык къалэ клиникэ сымаджэщ №92-мрэ Республикэ сабий клиникэ сымаджэщымрэ епхауэ щыІэ госпиталхэм я лэжьыгъэр къызэтрагъэуВыІэну.

МЫ ЗЭМАНЫМ а медицинэ Іуэхущ1апІэхэм я узыншагъэр щызэфІагъэувэж щІыкІуэ 211-м, нэгъуэщІ сымаджэхэр щІагъэгъэуэлъхьэнукъым. Ахэр къыщІатхыкІыжа нэужь, госпиталыр санитар хабзэхэм тету къыщІагъэхьэбзыкІыжынурэ Іуэхущ1апІэхэр нэхьапэм зэрылэжьым.

Узыфэр хьэлэуу зыпкърытхэм я бжыгъэр нэхъ мащІэ щІэхъуам и щхьэусыгъуэу Іэщ1агъэлІэхэм къагъэлъагъуэ эпидемиологие щытыкІэр зэрефІэкІуар, щІыкІуэ щІэныгъэ Іуэхутхьэбзэхэр хъарзынэу зэрызэтраублар, коронавирус узыфэр зэрапкърытыр пасэу къаухтэу и чэзум еІэзэн зэрыщІадзэр, вакцинэр гупурэ зэрыпархьэлІэр.

Дохутырхэр щогугъ узыфэ зэрыщІалэ шынагъуэм ущызэхьэлмэ мастэхэр щІыкІуэм зыхрагъэлъхьэн зэрыщІадзам и фІыгъэкІэ зэман кІэщІым кьриубыдэу коронавирусыр зиІэу къагъэлъагъуэ сымаджэхэм я бжыгъэр куэдкІэ нэхъ мащІэ хъуну.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэ.

● Тэрч щІыналъэ

ЦІыхухэм зыщІагъакъуэ

ЦІыхухэр Іэнатіэкіэ къызэгъэпэщынымрэ псэуныгъэ и лъэныкъуэкІэ абыхэм защІэгъэкъуэнымкІэ Тэрч щІыналъэ центрыр лэжьыгъэ купщІафІэ кърихьэлІауэ иІъэсыщІэм техьащ.

2020 ГЪЭР и кІэм нэсыху мыбы щрагъэкІуэкІащ лэжьапІэ къэзылъхьуэхэм папщІэ жармыкІэхэр. Центрым и Іэщ1агъэлІэхэм къызэрыхэгъэщІымкІэ, программэ гъэхуам тету илъэс къэс къыхалъхьэ мы Іуэхум Іэмал къарет лэжьапІэнщэу районым исхэм я бжыгъэр къэгъэнэІуэнымкІэ, и чэзум абыхэм ядэІэпыкъунымкІэ, абыхэм ящыщ дэтхэнэми бгъэдэль щІэныгъэр къэлъытауэ, Іэнатіэ хьахуэхэзынымкІэ.

«Ярмарка вакансий» Іуэхум цІыху 200 - 300 нэхъ мынэхъ мащІэ къэкІуалІэ. Дэтхэнэми яГу дыхьэн лэжьыгъэ зэуэ хуамыгъэлъэгъуэфынри хэлъщ, ауэ, псом ящхьэращи, щыІэ Іэнатіэхэм хоплъэ, чэнджэщ щхьэпэ ират. Зэхуэсыгъуэ къэс цІыху 20 - 25-м лэжьыгъэ къагъуэт. Къапщтэмэ, илэ ита илъэсым зыхуеджа Іэщ1агъэмкІэ лэжьыгъэ къыхуагъуэтащ цІыху 500-м. Къищынэмыщ1ауэ, цІыху 20 - 30 хуэдизу щІэрыщІэу Іэщ1агъэ зэмылІэужьыгъуэхэм хурагъаджэж.

ПІалъэкІэ лэжьэну хуейуэ цІыху нэхъыбэ къащыхуэкІуэр студентхэмрэ школакІуэхэмрэ я зыгъэпсэхугъуэ гъэмахуэ лъэхъэнэрщ. Апхуэдэщ зи пенсэр мащІэу лэжьэну хуейхэри. Ныкъуэдыкъуагъэ зыбгъэдэлъхэми пыпэльащхьи лэжьыгъэ хуейхэри. Ныкъуэдыкъуагъэ зыбгъэдэлъхэми пыпэльащхьи лэжьыгъэ хуамыгъэльагъуэу къанэрхьыл.

ЛЪОСТЭН Музэ.

● Прохладнэ щІынатъэ

Лэжьыгъэфі кърахьэлІэ

«Прохладнэ хуабээнерго» Іуэхущ1апІэм и пщэ ккъыдэхуэ къалэнхэр мыбдлэрыгъыу егъэзащІэ.

ЗЭГУХЬЭНЫГЪЭМ мы зэманым къеГъэщІылІа унэ 225-р къызыхуэтыншэу егъэплъ. Іуэхущ1апІэр иджырей Іэмэпсымэхэмкіэ тэмэму къызэрызэгъэпэщам Іэмал хъарзынэхэр къарет хуабэр къэзыгъэсэбэпхэм абы щІат уасэр гъэмэщІэныжьмкІэ, цІыхухэм хуащІа Іуэхутхьэбзэхэм я фІагъыр къэІэтынымкІэ. Къащтэмэ, компанием илъэсиц ипхІэ игъэуващ электроэнергиуэ ягъэкІуэщІыр къызэрапщ автоматикэ системэщІэ. Абы къыдэкІуэу псыр зэрагъэхуабэ, ар зрикІуэ сетхэр ныкъуэсанэгъэ ямыгъуэту нэхъыбэрэ зыигъэлажьэ Іэмэпсымэфхэр яІэщ. Щ1ымахуэм зэрыщІидзэрэ къызэрымыкІуэ щытыкІэм нэсауэ зы линие иІэкъым, цІыхухэм тхьэусыхафэкІэ зыкъыщыхуагъаза зи къэхъуачьым.

Фэтэрхэм я ГъэлІэныгъэ зэманыр иухыу хуабэр Іэачьыжьу, унэ къэс къэпщытакІуэхэр кІэлъопІэ, ныкъусаныгъэ зы мащІэри псынщІэу яГъэзэкІуэж.

ШЭРДЖ Дисэ.

● Дифі догъэлъапІэ

Даур Жэхьфар и илъэс гуащІафІэхэр

Илъэс 90 ирикъуащ ди нэхъыжьыфІ, журналист, тхакІуэ цІэрыІуэ, Урысей Федерацэм щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ, Къэрэшей-Шэрджэсым щІыхь зиІэ и журналист, Совет Союзым и ТхакІуэхэм, Журналистхэм я зэгухьэныгъэхэм хэт Даур Жэхьфар Ахьмэд и къуэр.

ЖЭХЬФАР Хьумэрэн ЦІыкІыкІэ зэджа жылэм 1931 гъэм щІышылэм и 6-м къыщалъхуащ. Абы пэщІэдзэ еджапІэт дэтри, я гъунэгъу Псэунэ Дахэ къуажэм классибльр къыщІиуХащ. 1950 гъэм Даурыр щІэтІысхьащ Совет Союзым и ЛІыхъужь Хьэбэч Умар и цІэр зэрихьэу Черкесск дэт педучилищэм. Ар къыиуха иужьрей адыгэбзэмрэ литературэмкІэ егъэджакІуэу Абазакт (Еджэбэкъуей) илъэсибл еджапІэм яГъэкІуащ. Зауэ ильэсхэм зи еджэныр зэпыуа хъуа ныбжьыщІэхэр зыхэс еблаНэ классыр дзыхь къыхуащІат абы. Лэжьэн щІидза къудейуэ, 1954 гъэм дзэ къулыкъым ираджащ. Курыт щІэныгъэ зиІэ сэтэт зэрахуэкІуам хуабжьу щыгуфІыкІат командирхэр икІи полкым и щхьэ частым хагъэхьащ. ЛІыгъэ хэлъу илъэсищІр къыхуэкІащ, лейтенант нэхъыжь хъуауи къыщІэзэжащ.

КъыздекІуэлІэжам «Черкес пэж» газетым иргъэблэгъащ - 1957 гъэм и щыщхьэуІуэм абы и зэдзэкІакІуэ хъуащ. ГъэщІэгъэнкъэ мыри: зэрылъэжьа тхылъым зы Іуэхущ1апІэ закъуэщ итыр - 1957 гъэм газетым къащтащ, 2009-м ЦІыкІыжащ. НэгъуэщІу жьлпІэмэ, илъэс 52-рэ адыгэ газетым иратащ, апхуэдизэ илъэскІи и лъэпкъым, республикэм, Урысейм щыпкъэу хуэлэжьащ. Иужьу къыхуагъэфэща редакцым и мэхьулмэ щхьэдамэм и редактор Іэнатіэм лэжьапІэм къыІуІыжьыху пэрытащ.

Зэрылажьэм хуэдэу, Къэрэшей-Шэрджэс къэрал педагогикэ институтыр къиухащ. Журналист Іэщ1агъэ мытынышм нэхъри хуэІэижь хъун папщІэ, партым и Къэрэшей-Шэрджэс обкомым и унафэщІэ 1967 гъэм Ленинград парт еджапІэм ягъэкІуащ икІи ар щытхъу иІэу къиухащ. ЕджапІэм кърита тхылъым итт узыгъэгушхуэ псалъэхэр: «Гурыхуэщ, щІэныгъэфІ иІэщ, сыт хуэдэ парт лэжьыгъэри игъэзэщІэфынущ».

Жэхьфар и гуащІэ зыхихьхьар адыгэ газетым и закъуэкъым, атІэ Кавказ Ищхъэрэм, Урысейм къыщыдзкІ газетхэми ядэлэжьащ. Партым и Къэрэшей-Шэрджэс обкомым и бюром и унафэкІэ КПСС-м и ЦК-м кьегъэщІылІауэ щыта «Сельская жизнь» газетым штатым хэмыт и корреспонденту илъэс 20-кІэ щылэжьащ. Апхуэдизэ зэманкІэ хэзралым и щІэджыкІакІуэхэр щигъэгъуэзащ областым и гъащІэм, и ехьулІэныгъэхэм. Мащ1экъым зэфІэхын хуей Іуэхугъуэу кьиІэтари.

Жэхьфар Хэку зауэшхуэм и ветераншэ. ЗэуапІэ губгъуэм итакъым, ауэ хэхуагъэ къиГъэпсэгъуащ а зэманым. 1943 гъэм нэмыцэхэр щрахужьым ПсэукІэ Дахэ я къуажэмрэ Хьумэрэн ЦІыкІумрэ я кум махуищкІэ зауэ гуащІэхэр щекІуэкІащ. Щ1алэ щІыкІуэр - КІыкІ Хьэмидрэ Даур Жэхьфаррэ - лІыгъэ яхэлъу зауэлІхэм ядэІэпыкъуэрт. Зэгуэрым, я унэм пэмыжьыжьу уІэгъэ щІыхьэр сэлэтхэр къэлъэІуат дэІэпыкъуэгъу щхьэкІэ. ЦІыкІ цІыкІуитІыр пщІантІэм дэжри, сэлэтхэм я деж къэзрачащ. Гъунэгъу къэхъуа нэмыцэ сэлэтым автоматышэр къатригъэлъэпъащ. Хьэмид зэшэзэпІэу иуклащ, Жэхьфар уІэгъэ хьэлъэ дыдэ хъуащ - ерагъкІэ ажалым къыІэщІагъэкІащ. Хъужа нэужь колхоз гъащІэм хьихьэжри, фронтым хуэлэжьащ.

Жэхьфар и архивым зы дэфтэр лъапІэ хэлъщ - ар и къару емыблэжьу ТекІуэныгъэм зэрыкъуэлэжьам папщІэ тхылъ гъэщІэгъуэн къыдигъэкІыжащ.

Даур Жэхьфар щхьэхуэу тетхьыкащ адыгэ щІалэ цІыкІухэр зэрызэпеуэу щыта «КІэн джэгум». Кавказ Ищхъэрэм узыщрикъэлІэ хьэкІэжхъуэкІэхэм триуХуащ «Щ1ыхь лъагъуэ» тхылъыр.

Даур Жэхьфар бзэр, хабзэр хъумэным емыязшу и гуащІэ хелъхъэ. Ар щІэрагъэ ираГъэблагъэ Абэтэхьэблэ, Адыгэхьэблэ, Бэвыкъуэ, Хьэбэз къуажэхэм, Черкесск къалэм дэт еджапІэхэм. Жэхьфар и тхылъхэм щыщ куэд яхуигъэшащ еджапІэхэм, тхылъ хъумапІэхэм, музейхэм, архивхэм.

Даур Жэхьфар и тхылъ псоми я щхьэщ абы томитІу къыдигъэкІа «ЖыІэ Урэсей, си Кавказ!» зыфІищ1ар. Абы щІэзэхуихьэсыжащ Урысей Федерацэм и Къэрал саугъэтым и лауреат Даур Аслъэн и макъамэбзэкІэ тха архивыр. А тхылъымкІэ Жэхьфар тхуиХумащ уэрэдыс щІэджащэ Даур Аслъэн и Іэдакъэщ1экІэхэр.

Даур Жэхьфар адыгэ лъэпкъым, КъШР-м, Урысейм Іуэхугъуэфіу яхуэзэфІихар лъэужьыншэ хъуакъым. Абы и цІэр Дунейпсо адыгэ щІэнгъуэзэм хуэщащэ дыдэу иратащ, Дуней псом щэрджэсу тетым къащІащ а адыгэлІ щыпкъэм и зэфІэкІыр зэрыиныр. Ди республикэм къыхуигъэфэщащ и нагъыщэ нэхъыщхьэр - «Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм и пащхьэм щиІэ фІыщІэхэм папщІэ» орденыр. Республикэм и тхакІуэхэм зэдащІэрэ, 2013 гъэм щІыналъэм и тхакІуэ нэхъыфІу къалъытауэ щытащ Даурыр.

Урысейм и тхакІуэхэм я 15-нэ съездым щыкІуэм, абы адыгэ фащэр зыщитІагъэри, лъэпкъым и пщІэр иІэтащ. ТхакІуэхэм я Зэгухьэныгъэм и тхьэмадэу хаха Иванов Николай лІыкІуэхэм захуигъэзащ: «Ди тхакІуэ нэхъыжь дыдэхэм ящыщ, Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм къикІа Даур Жэхьфар адыгэ фащэ щыгъуэу къакІуэри, ди зэхуэсыр къигъэжьыфІащ». Абы Іэгуауэ ин хуаІэтат.

Апхуэдизэ Іуэху зэрІэзыгъэкІ адыгэлІхэм иджыри щыщІегъэхьэ Адыгэ Хасэм хэлэжьыхьыну, Урысейм щыпсэу адыгэхэм я лъэпкъ-щэнхабзэ автономием и тхьэмадэм и Іэдзэ къалэныр ноби екІуу егъэзащІэ.

Даур Жэхьфар и цІэр ирапх цІыхугъэм, адыгагъэ нэхъыж, Іэнэбагъым, гуащІэ дахэм. Адэ насыпыфІащ Даур Жэхьфар - бын хъарзынэхэр иІэщ.

И щІалэ нэхъыжь Рэмэзан ВИМО-р (Военный институт международных отношений) къиухащ, политик Примаков Евгений и гъусэу лэжьащ, Адыгэ Республикэм и лІыкІуэу Москвэ къалэм щыІэм и къуэдзэу щытащ, щІэныгъэхэм я кандидатщ, Къуэкіыпі Іэхэралхэр джыным-кІэ институтым и унафэщІым и къуэдзэу къэралІуэхуэхэр зэфІихащ. Иджы Урысейм и посольствэм щыпсэжьэну Афганистаным ягъэкІуащ. И щІалэ нэхъыщІэ Ахьмэд Белгород дэт сату академиер къиухащ. Хъыджэбзыр - Эльмирэ - медицинэм и лэжьакІуэщ. Жэхьфар зэхуэрылъхуу щІалищрэ щІалищ1ырэ иІэщ. Абыхэми я гуфІэгъуэм хэтщ, фІым, пэжыгъэм хуегъаэсэ. И дуней тетыкІэмкІэ ар и щІэблэм щапхъэ яхуохъу.

УЭХУТУ Александр,
Урысейм щыпсэу адыгэхэм я лъэпкъ-щэнхабзэ автономием и тхьэмадэ.

● Псалъэзэблэдз

Бырымбыху

***Екіуэкіыу*: 5.** Бэдзынокъуэ и шым Псыжь къызэрыхуэмыхъуар. **8.** Сосрыкъуэ сыджыр къыщыкухуэмыт-хьам зэдзэгъуар. **9.** Мэлэчыпхъу и анэ. **10.** Емынэжь ху жьлэр къытрихыжьну кІэлъыкІуэу къэзымыгъэззэжа нарт. **13.** Нартхэр зэрысу я гъащІэр щцахьар. **15.** Псы щцыжэ щІыпІэ. **16.** КъэкІыгъэр хуабэ егъэлеям щисыж зэман. **18.** Лъэпщ и гъуэкІэгъум дитхъуа къуэ. **19.** Дэмэкъуэ къызыхащІыкІ жыг. **20.** ЩЭуеий и анэ. **21.** Хьэ гъэса. **24.** Нарт хьыбархэм кудрэ къыхуащ псы. **25.** Ялэнэс тепІэни щІэлъыни хуэхъу щыгъын. **26.** Батэрэз пщы Марыкъуэ щрихужьа губгъуэ. **28.** ЩхьэцфІыцІэ и щхьэцыр къридзыхмэ, имычэзуэ къэхъур. **30.** Нартхэм ящІэ гъавэ. **33.** Ашэмэз и бжьамийм и кІэхумкІэ епщэм гъавэм, къыкІыгъэм къыхьхьэ. **34.** Нартхэм я мыгъэрысэр зыдыгъу хъыджэбзищым зытрагъэлъадэ фэ. **35.** Хэзырмэс Іыхьлыгъэкіэ Щэуей и сыт? **39.** Сосрыкъуэ Іэнэ нэзыр къыщІифыхьым иримыкІутар. **40.** Жьы хъуа нартхэр зрадзыхьыжу щыта бгы. **41.** Сэтэней и нэкІур зрагъэщхьыр. **42.** Мэшыр къыщахьж жащым Іны фІыщІэм къриІъэфхэр. **50.** Гъэгурум щыщ Іыхьэ. **52.** Пэкъуэ зэрабжу щытар. **53.** Псыр псынщІэу щцыжэ щІыпІэ. **55.** Сэтэней зэрызыкІэлъыплъыхь Іэмэпсымэ. **57.** МафІэ зэращІ, тралъхьэ. **59.** Лъэпщ и гъуэкІэгъу. **60.** Емынэжь и псэупІэм зэреджэр. **61.** Жи1ам темыкІ, зыми кІыпимыкІуэт. **64.** Тотрэш и анэ. **65.** Нартхэ я фызыжь Іущ. **67.** КІыщ Іэмэпсымэ. **68.** Бэдзынокъуэ щхьэкІэ Сэтэней ныш ищІыну жьыхуиІа вым и щытыкІэ. **70.** ІэфІыр зыгъэдыдж, дыджыр зыгъэІэфІ. **71.** Зыгуэрым и гупэ. **72.** Бгы къыпэувам Мэлэчыпхъу и лъэІыкІэ ищІэр. **74.** Ашэмэз и адэр зыуКІар. **75.** Нарт щакІуэхэм я щакуКІырей хьеуан. **76.** Щэуей зекІуэлІэхэм мэзым щахуищІа егъэзыпІэ. **77.** Албэч и къуэ, Сосрыкъуэ иуклА.

***Екъхьыу*: 1.** Тхъуэжьей зи лъэмакъ зэрызищІыф псэущхьэ. **2.** ЦІыхухъу дакІуэ-бзакІуэ. **3.** Мыжьжьэ. **4.** Шужьей и лъагъныгъэр зыхуэдэр кьищІэну абы Мэлэчыпхъу хуитхьэбар. **6.** Іэщ къызэрыбыд Іэмэпсымэ. **7.** Тхьэхэм Сосрыкъуэ къыхуагъэфэщар. **10.** И шым къилъхуа щыщІэр здахьамкІэ Батэрэз зэупщІа нарт. **11.** Иныжьхэр иуклыу зи адэр къэзышэжа. **12.** Сосрыкъуэ и жагъуэгъуэхэр къызэреджэ. **14.** Ялэнэс кудрэ зэрыхуа щытыкІэ. **15.** Джылахьстэн и пщІантІэм Сосрыкъуэ къыщІриудыха къуалэбзу. **17.** ЗекІуалІхэм къызэдрахьэкІ ерыскъы. **19.** Хабзэ яхуэхъуауэ къыщІакІухь щцыпІэ. **22.** Мэкъу зэрыпапущІ Іэмэпсымэ. **23.** ХэкІыпІэ, бзаджагъэ. **27.** Къуийцыкіу «Си къуэш курыт» жьыхуиІа, иныжь ІыпІэ къуэр зыкъута. **28.** Мывэ лІэужьыкІыгъэ. **29.** Щтачыным щахъуэ жыр. **30.** ХьэщІэр жеиху, Бэдзынокъуэ пиупщІар. **31.** Нартхэм я зэпеуэ джэгукІэ. **32.** ЗэрыпщафІэ Іэмэпсымэ. **33.** Ерыскъым, гъавэм хэлъ бэвыгъэ, кудрыгъэ. **36.** Щэуей ІыпщэжьыпІ щцым зэрыриІулІар. **37.** Ныкъуэкъуэгъу, укъэзылъагъу мыхъу. **38.** Нартхэм егъэлеяуэ ягъэльапІэу, пщІэ зыхуащІу щцыта. **43.** Тхъуэжьей къэзылъуа шым зэреджэр. **44.** Бэдзынокъуэ и анэр зытесу щцыта шым и теплъэ. **45.** ЩІалэ уардзэкэр, бжьыфІэхэр зрагъэщхь. **46.** Уий, уий, нартыжьхъэ, нартхэ ди щІыхьыр мэ... **47.** КъуийцІыкІу и щІыбым иныжьым къыдихыну жиІар. **48.** Тепщэчым зэреджэу щытар. **49.** Щауэр хьэхэм зыхашхыхьу Мэлэчыпхъу жыхуиІа гуэрэн. **51.** Шы мыгъасэ, Іэл. **54.** ЦІыху ауан ящІым, ягъэпудым хужаІэ. **56.** Батэрэз тхьэІухудым и псэлъыхьым и пІэкІэ зрагъэуа нэщанэ. **58.** Къан... схуэгъадэ (Сосрыкъуэ и анэм зэрелъэІуа). **62.** Іэщхэм я тхъэ. **63.** Псы кьыхэшпІэ, Іущ1анІэ. **64.** Ба-къуэ нанэ нартхэм я ... пыупщІт. **66.** Псэбыдэ ищри, ар зэпха жьыгри езыхьэжьа. **68.** Бэдзынокъуэ щІыхуэзам Сэтэней и пщащэм и ныГар. **69.** Уанэм щщІ Іыхьэ. **71.** Жейм и нэгу щІэкІ. **73.** Фадэ щащІкІэ халъхъэ.

ГуащIэм зэщIэкIуэ иIэкъым

● Фэеплъ

ЕгъэджакIуэ, гъэсакIуэ, тхакIуэ Жылау Нурбий Хьудин и къуэр къызэралъхурэ илъэс 90 ирокъу

**МылIэжьныпсэ зыIут щыIэкъым, ауэ щIыхум ифI зыхэлъыр и гуащIэ къыдэкIыу дунейм тетар мылIа пэлъытэу ябж, абы и лъэужьыр кIуэдыжыркъым, бгъэдэль фIыщIэри кIуэщIыжьыркъым. И Іуэхурэ и псалъэрэ зэблэмыкIыу, и IэщIагъэрэ и щIэныгъэрэ щIыхьым ещIыхьэпэу псэуам и щIэр уахътышIэ мыхъункIэ Іэмал иIэкъым. Апхуэдэ зыгуэрщ «щIым лIаи щIэлъщ, псэуи щIэлъщ» щIыжаIар. Мы тхыгъэр зыгетхуэ, «Урысей Федерацэм щIэныгъэ и щIэныгъэ егъэзыгъэтыныжкIэ и отличник» щIэр зыхуагъэфщацуэ щыта Жылау Нурбий иужьрейхэм ящыщщ. Дунейм зэрехьыжрэ илъэс 15-м щIигъуами, и гугъур нобэр къызыдэсым щалъхуа жылэжьым щыужьыкIыркъым, кIыдалъхуахэм, къыдалъхуахэм, иригъджахэм ягу къызэрыкIыжри гуапагъэрэ нэщхъыфIагъэ защIэкIэщ. Нурбий и гулъытэр, и щабагъэр, и гущIэгъуэ абы зэ хэзыгъэ зыхэзышыщIа щыта щIэкIынкъым - дэтхэнэми бгъэдыхьэкIэ хэха къахуигъэтыфырт, псэльэкIэ пыухыкIа яхуищIыфырт.

ЦIыхУм уаIэщIэмыхужыныр, я гум илъ дахагъэ псомкIи узыхащIауэ уаIуэ-тэжьныр насыпт лIэужьыкIыгъуэщ. Апхуэдэу зи фэеплъыр гукъэкIыжк нэхукIэ ягъэщIэращIэхэм ящыщщ Жылау Нурбий. ЗэгурэкIм Нурбий щыпсэжа ежаращ щIэс цIыкIухэм «ЕгъэджакIуэ нэхъыфI» зи фIэщыгъэ къэхутэныгъэ лжкъыгъэ иныр къыхалъхьэри, гъэщIэгъуэну ирагъэкIуэкIат. ЕгжакIуэхэм я пщэрылът къуажэм хьихьу зыхуэзэхэм лжкъыгъэ цIыхугъэкIэ гукъинэж ящыхъуа егъэджакIуэм и щIэр жраГъэIэну. ФIэщыгъэр зыхуэфащэ кIуэдым, щэч хэмылъу, я цIэ кьраIуат абы щыгъуэм, ауэ, псори кьалъытэжа нэужь, Жылау Нурбий и щIэр хуэдитIкIэ нэхъыбэрэ кьыхагъэщат дэтхэнэ зыми ефIэн нэхърэ. СытхкIэ кьылэжьрэ ар абы жаIэу щыщIауплIэжи, адыгэлI нэсу дунейм зэрытетам, ефжакIуэ гъащIэр гукъинэж зыщI Іуэхугъэ куэдкIэ зэрригъэнщIам, щIэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэ зэгуимыбыу егъэджакIуэ ІэнатIэр екIуу зэрырихькIам трагъэщIат. Нурбий и пщIэри, апхуэдэ щыкIэкIэ, утыку кьылъхьа зэрыхъуам и мызакъуэу, щIэблэщIэм я пашхъэ лъагэуи кьыщыIэта хъуэ.

Зы лъэныкъуэкIэ кьапщтэмэ, Нурбий и гугъу пщIынбр тыншщ, апхуэдизкIэ ар цIыху кьыззэригъуэкIуэфу, Іуэхум и хэкIыпIэ иунэкIэ тIыфу щытащи. ЖыпIэнуращи, ар ныбжьэгъу зыхуэмэхьу щIагъуэ щыIэтэкъым.

Псэлъэгъу хуэхъуам, гъуджэм иплъэм хуэдэу, абы дежь курыхьу зыщIыплъагъужьт, дзыхь зыхуригъэщIыфырт. НэгъуэщI лъэныкъуэкIэ укъеплIмэ, егъэджакIуэм уегупсысыжьынкIэ дапщэщи гугъуэ, Нурбий ешIэ егъэджакIуэт, гъэсакIуэт, ущиякIуэт. ЦIыкIуэм щIэныгъэ ябгъэдилъхьэным, гунэс защищIыным кьищынэмыщIауэ, ар къызэрилэжьын гуащIи зрикъуэкIырт абы - ныбжьым хуэфащэну а щIэныгъэр шыбзэм щIигъэкIырт, гущIэм иритеIэбэну псалъэхэр зэригъэкIэсырт, зэхущIыкIым иригъэзэгъыну щапхъэхэр кьыхихырт. Езым зиумысыжырт, нобэрей дерсыр мыл цIэнтхъуэрыгъуэм хуэдэщ, сыхуэзакъыпэурэ зызгъэхьэзыращ, жиIэу. И Іуэхум гу кьабзэ-псэ кьабзэкIэ бгъэдэт цIыхум и гугъу щIыпщIкIэ, кьилытэ псоми еплъыжьын хуей мэхъу.

Кьуажэм зы зэхуэх гуэр щыIэу, Нурбий и цIыхущхьэкIэ кьыззэрымыкIуэу зэрыщIэтам лIыжьхэр тепсэлъыхь щыхъум, и унэкъуэщ дадэр, Жылау Хьэпащ1э жьхуаIэр, къэпсалъэри: «Нурбий кьыбгурыIуэн щхьэкIэ, ар кьэзылъхуахэр зыхуэдэр пщIэн хуейбц, драмыжьэ псори дахэжьыIуэ кьэнэжьнурац», - жиIэ1ат. Ныбжьышхуэ кьэззыгъэщIу, жьыщхьэ махуэу дунейм тета Хьэпащ1э зи гугъу ищIар гурыIуэгъуэт. Сыт хуэдэфIми убланIэ иIэщ. Шэч хэмылъу, Нурбий зыдэлпъеин, щысэтехыпIэ ищIын нэхъыжьыфIхэр Жылаухи

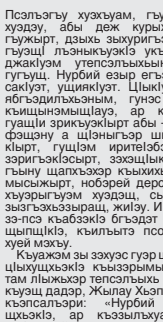

И унагъуэм яхэсщ. *2002 гъэ*

ЛампIэжьыкъуэрэ Джылаурэ

ІЭЩIАГЪЭР гурыхь ящыхъэрэ егупсэнымэ, «ГъащIэпсыр щыкIар, ЛампIэжьыкъуэ щаупсар?» псэльафэ дахэр зеикъуэ лIыжьхэм жаIэу куэдрэ зэхэпхынущ. Хьэбар зыпIытъ жыIэгъуэщ. ЛампIэжьыкъуэр щыпIэ-щIэщ, Іуащхьэми, тIуащIэми, къуэми, а къуэм щызэхэлъдэж псы цIыкIуитIми апхуэдэу еджэу. Хьэрэкхъуэрэ и Іэгъуэблагъэхэм хуэзэ мы щIыпIэ дахэхэр игъащIэми щIыхь кIуапIэщ, джаур зауэжьым зэхэзыхуа ищIа куэдми щтапIэ яхуэхъугъат. ЛампIэжьыкъуэ псэупIэ зыщIахэм ящыщщ Псыжь лъэныкъуэкIэ кьызэрикIыжам щыфIэкIауэ, зыщыщри кьызыхэкIари ямыщIэ Джылау.

Хьэпащ1э-дадэ и адэшхуэхэм кьаIуэтэжу зэрызэхихамкIэ, Джылау лIы est, уеплIамэ, тIэкIу хуэнэщхьыцэу пIэрэ жьыпIэну набдзэзэкIэт, и нэхэм хуиту ущIимыгъапIэу адыгэ пыIэшхуэу щхьэрыгъым кьыщIэпIль зэпытт, ІэгуфIэти, гугъу демыхьу зэIусэр кьиригъэIуэрыщIэт, ину зэрыхэбэхъуэкIым кьыхэкIыу, щIыпIэ жьыжьэм пIалъэ кIэщIкIэ нэсыт. Джылау и быним абыхэм я лъхужхэми щIы фIыщIэжьым здихьыжьа щхьэкIэрэ зыхуэдар яжримыIа пэтми, блэкIа гъэщIэгъуэн зэриIар наIуэ хуауэ: и Іэщ1агъэкIэ и цIэр цIыхум кIэщIкIэ нэсырт. Джылау и быним абыхэм я лъхужхэми щIы фIыщIэжьым здихьыжьа щхьэкIэрэ зыхуэдар яжримыIа пэтми, блэкIа гъэщIэгъуэн зэриIар наIуэ хуауэ: и Іэщ1агъэкIэ и цIэр цIыхум щIэс зэпIащIыщIэ кIыхьхэ щхьэ зэпIащIыщIыжьыи нобэм къэссащ.

Бешкъэзакъъыблэрэ Щоджэнхьблэрэ щыщ щIыхубзхэр, сабийжэр я гъусэу, ЛампIэжьыкъуэ нэс псы хущхъэм жьыщIакIуэ выгукIэ зыкъыраГъашэурэ кьаIкIуэ щытащ. Абдеж абыхэм щIэх-щIэхьыгъэ кьащIыщIэрт Джылау. Лы нэщхъыщхъэм зыпыIуадзыну хэт щхьэкIэ, ар дауэрэ хъуми, сабийжэр абы дихьхьэхьт, ар здэкIуэм кIуэну яфIэфIу, абы ищIэр ящIэну хущIэкъуу. Джылау ЛампIэжьыкъуэ дыхьэрти, жьгIыч зыкъом хъущдихьырт, кьыдэкIыжа нэужь, зы мывэжь гуэрым деж кьыхтетIихьхэрти, дэтхэнэ зыми игъащIагъуэу наIэзыпIэм хъыджэбз цIыкIуэм щхьэкIэ чы цIынэм псэ гуащ1э кьахухищIыкIырт, щIалэ цIыкIуэм чыгъэфийхэр яхуищIырт. Ауэрэ жан цIыкIуэ пхъэм есэплъэгъэ хьэндрэфийхэр, чынхэр, Іэшанэхэр, Іэжьэхэр яхуищIу щIидзащ. Гъэзгу жьжьэ кьыззапачурэ �лампIэжьыкъуэ псы хущхъэм кьакIуэ бэыпхъэгъэхэри ЛIым Іэщ1агъэ дахэ зэриIар зэхэзыха Бешкъэзакъ ЛIыхьусэжь абы кьыхэхуIат кьуажэгъу ищIыну, ауэ идатэкъым. ЗэрызэгурыIуар зыщ: и Іэщ1агъэм щIалэгъуэ щ1ыкIухэр щигъэгъуэзэну. Арати, Джылау бешкъэзакъэблэ щIалэ цIыкIуэр Гущащхьэнэ хэс ишэу хуежьащ. ЛIым ахэр мэзым хишэурэ абы кьыщIкI жыг лIэужьыгъуэхэр яригъэцIыхурт, дэтхэнэми и пIалъэм щигъэгъуазэрт, нэщэнэу яныпхъами щIигъэдэIурт. Пхъэ кьыщыхахкIэ, нэхъыбэрэ зекIуэнум гу лъаригъатэу, кIыхьу зехьа хъун папщIэ зэрелэбыпхъэ щIыкIэхэр яригъащIэрт.

Джылауэрэ цIыкIуэмрэ гъэмахуэ псом зыщIэса пщIым Хьэпащ1э-дадэ илъэгъуам хуэдэу тепсэлъыхьырт. Ар щигъэувым, зипкъ зэрымыубыда щIалэ цIыкIуэм жэщ щIыIэр кьемыгуэхэн папщIэ, жьы дэхупIэ кьэмыкIэу пхъэхэр зэрирупсейщ, зэпыкIыпIэ имыIэу хьурейуэ игъэуври, мэкъу гъущэкIэ зэщIибгъэжат, пщIы1э джабэ щIагъыр мэлыфэ щабэкIи кьиущIыхьжат. Махуэм яльэгъуамрэ зэхэхамрэ пщыхьэщхьэм ирипсэльэжу, абы кьыдэкIуэу Іущыгъэ куэдым щIигъэдэIуу жэщ кIыхьэр щрахат абдеж.

Гущащхьэнэ мэзым гъэмахуэм и псом зыщIэса пщIым Хьэпащ1э-дадэ илъэгъуам хуэдэу тепсэлъыхьырт. Ар щигъэувым, зипкъ зэрымыубыда щIалэ цIыкIуэм жэщ щIыIэр кьемыгуэхэн папщIэ, жьы дэхупIэ кьэмыкIэу пхъэхэр зэрирупсейщ, зэпыкIыпIэ имыIэу хьурейуэ игъэуври, мэкъу гъущэкIэ зэщIибгъэжат, пщIы1э джабэ щIагъыр мэлыфэ щабэкIи кьиущIыхьжат. Махуэм яльэгъуамрэ зэхэхамрэ пщыхьэщхьэм ирипсэльэжу, абы кьыдэкIуэу Іущыгъэ куэдым щIигъэдэIуу жэщ кIыхьэр щрахат абдеж.

Джылауэрэ цIыкIуэмрэ гъэмахуэ псом зыщIэса пщIым Хьэпащ1э-дадэ илъэгъуам хуэдэу тепсэлъыхьырт. Ар щигъэувым, зипкъ зэрымыубыда щIалэ цIыкIуэм жэщ щIыIэр кьемыгуэхэн папщIэ, жьы дэхупIэ кьэмыкIэу пхъэхэр зэрирупсейщ, зэпыкIыпIэ имыIэу хьурейуэ игъэуври, мэкъу гъущэкIэ зэщIибгъэжат, пщIы1э джабэ щIагъыр мэлыфэ щабэкIи кьиущIыхьжат. Махуэм яльэгъуамрэ зэхэхамрэ пщыхьэщхьэм ирипсэльэжу, абы кьыдэкIуэу Іущыгъэ куэдым щIигъэдэIуу жэщ кIыхьэр щрахат абдеж.

Джылауэрэ цIыкIуэмрэ гъэмахуэ псом зыщIэса пщIым Хьэпащ1э-дадэ илъэгъуам хуэдэу тепсэлъыхьырт. Ар щигъэувым, зипкъ зэрымыубыда щIалэ цIыкIуэм жэщ щIыIэр кьемыгуэхэн папщIэ, жьы дэхупIэ кьэмыкIэу пхъэхэр зэрирупсейщ, зэпыкIыпIэ имыIэу хьурейуэ игъэуври, мэкъу гъущэкIэ зэщIибгъэжат, пщIы1э джабэ щIагъыр мэлыфэ щабэкIи кьиущIыхьжат. Махуэм яльэгъуамрэ зэхэхамрэ пщыхьэщхьэм ирипсэльэжу, абы кьыдэкIуэу Іущыгъэ куэдым щIигъэдэIуу жэщ кIыхьэр щрахат абдеж.

Бешкъэзакъъыблэрэ Щоджэнхьблэрэ щыщ щIыхубзхэр, сабийжэр я гъусэу, ЛампIэжьыкъуэ нэс псы хущхъэм жьыщIакIуэ выгукIэ зыкъыраГъашэурэ кьаIкIуэ щытащ. Абдеж абыхэм щIэх-щIэхьыгъэ кьащIыщIэрт Джылау. Лы нэщхъыщхъэм зыпыIуадзыну хэт щхьэкIэ, ар дауэрэ хъуми, сабийжэр абы дихьхьэхьт, ар здэкIуэм кIуэну яфIэфIу, абы ищIэр ящIэну хущIэкъуу. Джылау ЛампIэжьыкъуэ дыхьэрти, жьгIыч зыкъом хъущдихьырт, кьыдэкIыжа нэужь, зы мывэжь гуэрым деж кьыхтетIихьхэрти, дэтхэнэ зыми игъащIагъуэ наIэзыпIэм хъыджэбз цIыкIуэм щхьэкIэ чы цIынэм псэ гуащ1э кьахухищIыкIырт, щIалэ цIыкIуэм чыгъэфийхэр яхуищIырт. Ауэрэ жан цIыкIуэ пхъэм есэплъэгъэ хьэндрэфийхэр, чынхэр, Іэшанэхэр, Іэжьэхэр яхуищIу щIидзащ. Гъэзгу жьжьэ кьызэпачурэ ЛампIэжьыкъуэ псы хущхъэм кьакIуэ бэыпхъэгъэхэри ЛIым ЩэсащIэ-дадэ и хъыбархэм кьыхэщыж Джылаур пхъащIэ кьудейкIым, ар икIи нэгъэсауэ цIыкIуэм бгъэдыхьэкIэ кьахуэзыгъуэ тыIра егъэджакIуэ-гъэсакIуэщ. Джылау теухуауэ пIэлпхъым ищIэж куэд щымыIэми, мы тIэкIур ирокъу лIэужьыр бжьиблкIэ зэрыгъэр уи фIэщ ирихъуну.

Мэшыкъуэ-хьэжьжьыр а махуэм гъыбзаIуэт

«Хьэжьжьыр а махуэм гъыбзаIуэт,
Гъулэ цIыкIум ину
кърегъэгъых,
А Зыракъуэ мыгъуэм
зыхуэмышыIэ,
Алийти хьэщIэщ кIыхьым
щIэмыхуэж...»

Уэрэдым зи цIэ къыхэщ Жылау Мэшыкъуэ, Сэбанщы Гъулэ, Шурдым Зыракъуэ, Мэршэнкъуэ Алий сымэ - зэкIэлъыкIуэ-зэлъытхъу зы хьэблэ дэса лIыжь гупщ. Зыр зым Іулыдж хуищIу, я зэхущIыкIэ дахэм жьыпэр ирипсэльэу пщIэ зэхуащIу псэуам ахэр. Жылау Барэ жиIэу мызэмыгIэу зэхэса мы уэрэдым зи цIэ къыхэщ Мэшыкъуэхьэжьжьыр икъуэкIэ Іущыгъэгъэунэ, и лъэужь къьжэх тхьдамэ къыхихнащ.

ИщхьакIэ зи гугъу тщIа Джылау и куэз Бэч и къуэ Илясщ Мэшыкъуэ зи къуэр. Зэныбжьэгъуэхэм ящыщу ар нэхъыщIэт, ІуэхутхъэбзащIэ пщIы, Іуэху пыухыкIа ебгъащIэ хуэмыIэ, Арщэльэу пщIэзэхуащIу псэуам ахэр. Жылау Барэ жиIэу мызэмыгIэу зэхэса мы уэрэдым зи цIэ къыхэщ Мэшыкъуэхьэжьжьыр икъуэкIэ Іущыгъэгъэунэ, и лъэужь къьжэх тхьдамэ къыхихнащ.

ИщхьакIэ зи гугъу тщIа Джылау и куэз Бэч и къуэ Илясщ Мэшыкъуэ зи къуэр. Зэныбжьэгъуэхэм ящыщу ар нэхъыщIэт, Іуэхутхъэбзащ1э пщIы, Іуэху пыухыкIа ебгъащIэ хуэмыIэ, Арщэльэу пщIэзэхуащIу псэуам ахэр. Жылау Барэ жиIэу мызэмыгIэу зэхэса мы уэрэдым зи цIэ къыхэщ Мэшыкъуэхьэжьжьыр икъуэкIэ Іущыгъэгъэунэ, и лъэужь къьжэх тхьдамэ къыхихнащ.

Мэшыкъуэ хьэжьжьыр гъэсакIуэт. Зыгуэрым цIыхугъэм къемызэгъэ е хабзэм къемыкIу гуэр ищIамэ, трагъэIэбэжу еуцIиерт, игъэувыкIэрт, кIыцIуи зэрригъэзэхуэжыну щытыкIэ иригъэувэрт. Кьуажэдэсхэм апхуэдизкIэ Мэшыкъуэ-хьэжьжьыр пщIэ хуащIыри, абы кьыззэрыщIыхьунур дахэуздэу пIэрэ жамыIэу Іуэху кьрахьэжьэртэжьым. Іуэхуэжьжьыр сыт хуэдизу пхъащIэу щыIэтам, ар икIи ущиякIуэт, «Ядыгэжъ уэ?» жиIэгъуэр и псэлъафэт, жылэжьым хабзанашагъэ кьыззэрыщIыжьыжьым хуэдэ, кIыцIуи зэрригъэзэхуэжыну щытыкIэ иригъэувэрт. Кьуажэдэсхэм апхуэдизкIэ Мэшыкъуэ-хьэжьжьыр пщIэ хуащIыри, абы кьыззэрыщIыхьунур дахэуздэу пIэрэ жамыIэу Іуэху кьрахьэжьэртэжьым. Іуэхуэжьжьыр сыт хуэдизу пхъащIэу щыIэтам, ар икIи ущиякIуэт, «Ядыгэжъ уэ?» жиIэгъуэр и псэлъафэт, жылэжьым хабзанашагъэ кьыззэрыщIыжьыжьым хуэдэ, кIыцIуи зэрригъэзэхуэжыну щытыкIэ иригъэувэрт. Кьуажэдэсхэм зэ абдежыр ебгъэкъуакъым, кьыхуащI хьэтыр ныкъуэ хуэмыфащэ иригъэсауэ зыми иIэзгъуакъым.

Мэшыкъуэ IлыIэ лIы зэтепIат, ауэ хабзэмрэ динымрэ ткIий зэрыгъэзэжат. Ауэ хьэкъуащI Іущыгъэуэ ящIэрыгъэ, мыхъуи пщIауэ кьыззэрыпхуидэн щыIэтэкъым. Зэгуэрым, и унэкъуэщхэр унащхьэ чэзыкIэ кьыззэхихкIухьэрэ я Іуэху зыIутыр зригъэщIауэ кьыздэкIуэжьам, ар кьыззэрыщIэуэ, Іэмалыншагъэм ирихуIауэ пхъэ зыкъутэ фызабэ гуэрым и унэм, мывэжьалэм щхьэдэпIъыхьу абы ищIэр ялъэгъуа пэтми, кьэмыувыIэу зэрыблэкIар, Цыхубзым дэIэпыкъун зэрыхуейр ягу кьыззэрымыкIар Мэшыкъуэ жагъуэ щыхъуащ.

Абы мурад ищIащ щIалитIыр зыщищIыр зригъэщIэну, яIэщIэщIа щыуагъэм гу лъаригъэтэжыну. Зи ужь иуда щIалэхэр зэкъуэшитIу кьыщIэкIащ. Ахэр зыдыхьэжа унагъуэр и нэIуасэти, нэкIуэпакIуэу дыхьэри гнэм щыхьащ. ЗыщIыхьа унэм ис цIыхубзри фызабэт. Ирагъэблагъэ щхьэкIэ Мэшыкъуэм идакъым, зыкъызэкъуипхъуэтщ, цIыхубзым зыхуигъазэри: «Ди гуэщ щыбагъым пхъэ ентIыр зыбжанэ щызэтелъщи, накIуи сихуэзгъэзэхуу, щIымахуэм пхъэгъэзэну сы-хуейщ», - жиIащ. Ар щIалитIым ядакъым: «Сыт щхьэкIэ ди анэм ягъэущ кьыупэсу кьыжеIа?» - жаIэри. «Фэри

Мырзэбэч и цIэр нэгъэщI зы Іуэхугъуэ дахэми епхащ. Ди къуажэм фIэкIа нэгъэщIыпIэ щымыIа емыгъэз амбар жыхуаIэр зи гукъэкIыр аращ. ХьэтIохъущыкъуэй псэльэкIэм «емыгъэз» жиIэмэ, «кьызыхэхъэжк», «зыхэмыщI» жыхуиIэщ. Бжьэхъуэкъуеижьыр здэщысам деж унагъуэ имыбсу щыIэнэщIт, зэхэмыхьэжьапауэ зы кьуажэ кIуэцIым щыхьэрэ зыхьлъхьэм я Іуэхугъэр. ДэнэкIи кьыкIри кьыльэIэсын хуэдэу абдеж Мырзэбэч щыкъуэтэн лъагэхэр зыщIэт, и бгъуитIымкIэ бжэ зыриз зиIэ гуэныщхуэ щигъэувыгъат. Нэхъ зыхуэзэфIыкIыну кьуажэм дэхэхэм яхэпсэлъыхьри, щхьэж зыхуэфI-зыхуэкъыжлейр, пIалъэ кIэщIкIэ зэмыкIуэкIыну гъавэхэкIхэм щыщ кьызэхуахьэри абы ирагъэзэгъат. ХуэмыщIауэ, дахуэхауэ кьуажэм дэсри, хамэ щыпIэ кьыкI хьэщIэгъуакIуэри, гъуэмылэ хуэныкъуэри абы хэГэбэу кьыхихьну хуитт. ЯхуэзфIэкI хьумэ, кьыхалъхьажьну я хьэкът, ар кьэйхъуIэмэ, кьэлэл хуащIырт. Емыгъэз амбарыр 1960 гъэкъм пщIондэ кьуажэм дэтащ, иужьым Іуахыжащ. Гущ1эгъу нэсым и щапхъэт жаIэу абы и хъыбарыр нобэр кьыздэсым нэхъыжьхэр гуапэу иропсэлъэж.

Пащ1эм удын куэд яридзащ Мырзэбэчрэ абы и щхьэгъусэ ФатIимэтрэ. Жылэм яхуиIэтэж хъыбарэхэм щIэдэIуу, сыт щыгъуи и кьуагъ къуэса щIалэ цIыкIур зыр зым нэхърэ нэхъ цIыкIуу бынищ кьызыщIэна и къуэ нэхъыжьэ Хьудин и гъэпсыгъуэ. АнэIэм и щабэрэ куэдрэ зы хащIакъым сабийжэм - илъэс фIэкIа дэмыкIыу Чэзибан щхьэгъусэм кIэлъыкIуэжащ. Уи кхъаблэпэм кьыщIэувэну узыщыгугъ быныр уи Іэкъ щIэпIлъхьажьым нэхърэ нэхъ Іей сыт щыIэн? Лы губзыгъэм гуауэр Тхъэм бгъэдилъхьэфащ, анэмэту кьыхуэна сабийхэм зеиншагъэм и дыджэр зэрыльэкIкIэ захримыгъэщIэну хущIэкъэщIащ.

Зеиншэ быным я нэхъыжьыр мы тхыгъэм щыжьIтэ псори зэтшIлэж Нурбийт. Псэуху зы махуи дихауэ кьыщIэкIынкъым абы и адэшхуэр и гугъу кIыжьэ кьымыгъэкIыжащ. Жылэри кьиуатэри зыфIмыгъэщIуэр гъэдэкIуэм деж нихьэсыфырт. ТехьэулеикI зи хабзэу нэхъ кьуейщIейхэри кьыхуэзгъэдэIуу гуапэт, ауэрэт. Ар ефжанIэ пщIанIэм кьыдыхьэауэ щIыкIуэр кьыщемыпщIэкIа кьэхуэгъэнкъым. Сабийжэм кьалъыхуэу щытащ Нурбий. Си щхьэ кьыркIуауэ зы гукъэкIыж. Зэгуэрым дерс иIэу Нурбий кьэкIуатэкъым. Сымаджэуи зэхэтхатэкъым, зэIущ1э щыIэу кIуауи яхьэбгъ диГэтэжьым. Классым щIэс щIалитI жэрыгъэкIы дыкIуащ Нурбийкъэ. ДызыхуэкIуар жьауапIэм деж пхъэ щупсу щIэтт, мо хьэрэхьэпсэу дзэгъэдатIым кьыщыгIупIльам. Дерсым кьызэрымыкIуар щыжеитIэм, псынщIэу щIыхьэжщ, кIэстум щыщIдзэри кьыщIэкIыжащ, уэрамым щыдыкъызэрытехьэуи, япэу къэса машинэр кьэуывIэри еджапIэм дыкIыпIащ. Нурбийр, ар зыщIэ хьун щхьэкIи куэд илэжащ. Езым и Іащ1эр абы и щапхъэ нэсщ.

Нурбий цIыхушхуэщ. НэгъуэщIу жыпIэ хъуну кьыщIэкIынкъым. Ин хьуныр и щIэм ящIэрт, абы зэзыгъэзэта кьыщIэкIэ щIэгъэсу насыпт иIащ. Тае - уигъэтхъэхъуну цIыхуб гумащIэт, щхьэгъэсэ пэжт. Езыр егъэджакIуэти, Нурбий зэлIапIэр фIыуэ зэхущIыкIыртт икIи ди Іэщ1ыр зэрымыуэнум игъэгушхуэ лIыри лъэпкъ Іуэхум гущIафIэу хуэлэжьащ. ЗэгурыIуэрэ зэдэIэужу зэдзэпсэуа зэщхьэгъуситIым щIэблэ дахэ кьащIэнащ, лъэпкъымкIэ гуапэу, щIэблэм гумызагъэу, нэмышIэзращи, адыгагъэмкIэ гумащIэу.

Бакалавриатыр кьызэрызухамкIэ тхьилъ пIыжьыр сIыгъыу кьуажэм сыщыкIэжам, зrъэгуфIэнщ жьысIэри Нурбий деж сыдыкъут. Зи нэпсыр кьыстелъэда си егъэджакIуэм кьызжиIа псалъэр си гум илъ: «Гущ1эм ззщIэкIу и1экъым, абы кьыпхуихьынуращ узыгъэпэжьнури узыгъэпажэнгури». Сыт хуэдэ Іуэху и кьуажэм дапщэщи кьыщамыIэтми, Нурбий и гущ1эм ззщIэкIу и1энукъым - и цIэр кьраIуэнущ. Жылэм абы хуищIар уасэншэщи, и цIэр уахъытиншэ хьунущ.

Гуапэу, щабэу, ІэфIу дунейм тета нэхъыжьыфIыр псэужамэ, илъэс 90 ирикъунут. АтIэми, Нурбий дэ кьытхэмытыжми, абы кьыщIэна щIэиным кIуэдыж имыIэу дунейм зэрытетынур уи фIэщ мэхъу.

ТАБЫЩ Мурат,
«Адыгэ псалъэ» газетым и щIэныгъэ обозреватель.

Экономикэ Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Іуэху

● Жылагъуэ Іуэху

Илъэс ныкъуэм къриубыдэу

цІыхуцІэ зиІэм щхьэщыкІыну жаІэ уз зэрыцІалэр

Илъэс хъууэ цІыхухэр зыгъэгузавэ коронавирусым «гушІэ» зэрыхэмылъыр къыщыдгурыІуам, абы хурикъуи хущхъуэ къыщагупсысынум цІыхухэр щІэхъуэпсыр. Иджы ар щыІэ хъуащ, уасэ щІамыту халъхьэнущи, цІыхухэр аргуэру гужьеящ, «зыгуэр къыдищІэмэ» жаІэу.

УЗЫЩЫМЫГЪУАЗЭ псори шынагъуэщ - ар гурыІуэгъуэщ. Дэ ди щІалэгъуэм щыІа «шэщІэху хьыбархэр» иджы интернетращ щаІуатэри, къагупсыса вакцинэм темыпсэлъыхьыр укІуэдыж. ЗытрагащІэри, дуней псом и унафэр зыІэщІэлъхэм узыфэри вакцинэри къагупсысауэщ, цІыху бжыгъэр ягъэмэщІэн мурадкІэ.

Дуней псор къэдгъэнэнщи, ди къэралым щащІэм деплъынти. Хэт вакцинэр яІэу зыхалъхьэр? Дзэм хэтхэм, дохутырхэм, егъэджакІуэхэм, нэгуэщІу жьыпІэнымэ, къэралым нэхъ еджауэ исхэм, дахъуэжьыну, дагъэхъужьыну, щІэныгъэ къыдатыну дызыщыгугъэхэм. Вакцинэм дызыщышынэн зэрыхэмылъыр абы къигъэльагъуэркъэ - зи элитэр зыукІыжьын е ныкъуэдыкъуэ зыщІын къэрал щыІэ, ар къэралу къызэтенэну хуеймэ?

Хьыбар кърагъэкІуэкІхэм, я нэхъ мащІэмэ, Іэнкун дызэрищІыж къызгуроІуэ, ауэ дышынэу ди гъащІэр тхын, тхьыпэнуми, диІэну а гъащІэр? Я лэжьыгъэм, загъэпсэхуным теухуауэ цІыхухэм я зэхэзэекІуэр инщ, зэгуэри апхуэдэ щыІэ мы ІуэхуэмрэІуэ транспортым и дэтхэнэ Іэужьыгъуэми ирамыгъэтІысхьэмэ, хьэщІэщхэм щІамыгъэхьэмэ, санаторэхэм къамыдэмэ, нэхъ ди гъунэгъуэмкІэ сыкъэІэбэнщи, уи лэжьыгъэм упэрамыгъэхьэжмэ, сыт пщІэн? Абы нобэ, пщэдей хуэкІуэнущ къэрал псори.

ФедерацэмкІэ Советым иджыблагъэ къыщыпсалъэу, къэралым узынщагъэр хъумэныжмкІэ и министр Мурашкэ Михаил жиІащ УФ-м балигъыу щыпсэум я процент 60-р вакцинэм къызэщІегъэубыдэн зэрыхуэйр, уз зэрыщІалэр къызэтрагъэувыдэн папщІэ.

Ди къэралым мы Іуэхур щаублащ, мастэ щІыхухэм щыхалъхьэ медицинэ Іуэхущ-лІэ 2187-м. Абыхэм я бжыгъэм къыхэхъуэнущ, вакцинэу къыщІагъэкІыр нэхъыбэ зэрыхъуэм елъытауэ.

Процент 60-р - ар цІыху мелуан 68-рэ мэхъури, мы гъэм и апэ мазихым къриубыдэу а псоми хущхъуэр халъхьэфынуи жеІэ министрыжьи. Абы къыхэгъэщащ, вакцинэхэм кьинэмышІауэ, сымаджэ хъуам ирахьлІэ хущхъуэ 11 щІэуэ ди къэралым иІэ зэрыхъуар, УФ-м и Правительствэм аргуэру сом меларди 2,7-рэ зэрыхъухирар коронавирус зэуэлІаХэм ящыщу унэм щІэсу зызыгъэхъужхэм хущхъуэ иратын папщІэ.

Министрым зэрыжиІамкІэ, медицинэм и лэжьакІуэ мин 600 ядоІэныкъу сымаджхэзм, абыхэм ящыщу мин 60-р студентщ. Дохутыр мелуанрэ ныкъуэрэ мы мыІауэ. Мастэр зыхэсымыгъэІуа трансПсоригъэжьащ.

● Къэрал гулъытэ

Нэхъ хуэмыщІахэм яридэІэпыкъуну

Мы гъэм ди къэралым щаублащ «социальный контракт» зыфІаща Іуэхур. Абы хохьэ нэхъ хуэмыщІахэм лэжьапІэ къыхуагъуэтыныр, зыхэхуа гугъуехьым кьыхэшыныр, унагъуэм Іэщрэ джэдкъазрэ ягъэхъуныжмкІэ ядэІэпыкъуныр, хьэрычэт Іуэху зыулбэну хуейм зыщІэгъэхъуэныр.

МЫР къэралымрэ цІыхухэмрэ зэращІыпІэ зэгурыІуэныгъэщ. Ялэрауэ, унагъуэ къэс хуагъэбелджылы тхьэмышкІагъэм къызэрыхэкІыфыну щІыкІэр. ЕтІуанэрауэ, цІыхур нэгъуэщІ Іэщ Іагъэ хуеджэнумэ е зыхуеджагъэхэм теухуауэ и щІэныгъэм хигъэхъуэнумэ, зэрызэрагъэхьэпІам тету курсхэм кІуэн е рекцэхэм едэІуэн хуейщ. Ар зымыгъэзащІэр программэм къыхагъэкІыжынущ.

Я нэхъыбэу зы илъэсщ зэгурыІуэныгъэм къару щиІэнур. А пІалъэм къриубыдэу къэралыр дэІэпыкъунущ зи щхьэм хьэрычэт хуэзыщІэжьну зи мурадым.

Джэдкъаз зезыхуэну хуейхэм ятеухуа соцконтрактри а пІалъэ дыдэм тещІыхьащ. Нэхъ мащІэр (мази 9) лэжьапІэ къэзыльхьхьэм е щІэрыщІэу еджэжьнум иращІылІэ зэгурыІуэныгъэращ. ЗэрыжаІэмкІэ, зи Іэщ Іагъэм, щІэныгъэм хэзыгъэхъуам лэжьапІэ къигъуэтыукІэ къэралыр ахъшэкІэ дэІэпыкъунущ.

Соцконтрактым и адрей лІэужьыгъуэ псоми я пІалъэр мазихщ (хущхъуэ, щыгъэн, Іэмал имыІэу цІыхур зыхуеинумкІэ къэралыр къыпыкъуэкІыну).

Унагъуэ зэзыщІахэращ мы Іуэхум хьхьэфынур. Апхуэдэхэу къалъытэ, щІынальэм упсэун щхьэкІэ я нэхъ мащІэу цІыхум ахъшэу иІэн хуейуэ щагъэбелджылам хуэдиз унагъуэм иц дэтхэнэми къыпЇымысмэ.

Мы зэгурыІуэныгъэм ухьыхьэн папщІэ, цІыхухэм ядэІэпыкъуныр зи къалэн Іуэхущ Іапі эхэм е МФЦ-м уи лъэІу щІэпІлъхьэн хуейщ, унагъуэм и цІыху бжыгъэр, я хэхъуэр зыхуэдизыр къыщыгъэлъэгъуа дэфтэрхэр щыІгъуу.

УФ-м и Правительствэм мы гъэм сом мелард 26,3-рэ хухихащ цІыхухэм ядэІэпыкъуным. Соцконтрактыр зы илъэсым цІыху мин 300-м иращыІлІэну я мурадщ.

Нэгъабэ Урысейм и хэгъэгу 21-м щаублащ мы Іуэхур, ди республикэри абы хэту. СтатистикэмкІэ Іуэхущ Іапі эм къигъэнэІуэну къыщІэкІынщ абы кърикІуар, ауэ зэрыкъэралу къапщтэмэ, цІыху минив 100-м зэгурыІуэныгъэ иращыІлІащ, абыхэм я нэхъыбэр унагъуэшхуэхэращ.

Бдзэжьейм и пІкІэ къунтх ет, жьхуаІэращ къэрал унафэщІхэм пхагъэкІыну зыхуейр. Фигу къэзгъэжьІыжынут: Гёте, правительствэм я нэхъыфІыр сыт хуэдэ, жаІэу щеупщІым, «ди щхьэм и унафэ тщІыжьифу дезыгъасэрщ», - жиІэгъащ.

Зи усэ купщІафІэхэмкІэ къыщыхэкІа лъэпкъым и мызакъуэу, ди республикэми нэгъуэщІ щыналъэхэми щыпсэухэм фІыуэ яцІыху балъкъэр усакІуэ Созаев Ахъмэт къыщэралъхуэрэ щыІшлэм и 21-м илъэс 80 иригъуащ.

АР 1941 гъэм Белая Речкэ къуажэм къыщалъхуащ. Курыт еджапІэр кьиуха нэужь (пэщІэдзэ классхэм ар щеджар хэкур щрагъэбгынам и лъэпкъыщ здашауэ щыта Къыргъызым и зы къуажэщ), ар щІотІысхьэ КъБКъУ-м и тхыдэ-филологие факультетым и урыс-балъкъэр къудамэм.

Созаевыр Обллитым и редактор нэхъыщхьэу илъэс 16-кІэ щытащ. 1982 гъэм къыщыщІэдзауэ КъБАССР-м и Къэрал радиом балъкъэрыбзэкІэ нэтынхэр зыгъэхьэзыр и къудамэм и редактор нэхъыщхьэщ. 1995 гъэм ар ягъэув республикэм и «Эльбрус» къэрал тхылъ тедзапІэм и унафэщІу.

Лэжьыгъэ ІэнатІэкІэ иІэ ехьулІэныгъэхэм къадэкІуэу, зи гупсысэр гъэхуа, зи псалъэр нахуэ усакІуэ ахъыбрэзманщ Ахъмэт. А псом къапэкІуэу зэман зэхуэмыдэхэм абы къыхуагъэфащащ щыхьыщІэхэр, дамыгъэ лъапІэхэр. Псалъэм папщІэ, Ленин комсомолым и саугъэтым и лауреатщ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэщ. «ИлажьыгъэфІым папщІэ» (1986), «СССР-м и ВДНХ» (1988) медалхэр, «СССР-м и телевиденэмрэ и радиомрэ я отличникъ» (1988) дамыгъэр къратащ. 1974 гъэм ар хагъэхьащ СССР-м и ТхакІуэхэм я союзым.

Хуэфащэ дыдэу Созаевым зэрехьэ «КъБР-м и цІыхубэ усакІуэ», «КъШР-м и цІыхубэ усакІуэ» щІэ лъапІэхэр. Абы зэи щыгъупщэркъым къызыхэкІа лъэпкъыр, и зэфІэкІым и къиргъэхъуапІэр, и ехьулІэныгъэхэм я джэлэсыр. И усэхэм абы щыхеІотыкІ и хэкур, и адэжь лъэхур, балъкъэр лъэпкъыр, и псэм къыщыуш лъагъуныгъэр, гущІэгъур, нэщхьеягъэр.

ИщхьэкІэ зи гугъу щытщІа псом ящхьащ Созаевыр зэрыусакІуэр. Зи художественнэ псалъэ щІэщыгъуэ цІыхубэм кьищта, балъкъэр лъэпкъ литературэм и тхыдэм зи цІэр къыхэнэну лъэпкъыпІщ Ахъмэт. Ялэ дыдэу абы кьыдигъэкІауэ щыта усэ тхыпхым, «Вижу солнце» (1968) зыфІищам, гуапэу ІущІат щІэджьыкІакІуэхэр. Абы иужькІэ тхылъ дапщэ дунейм кьытемихьами, цІыхубэм ипхъуэтащ, сыту жыпІэмэ, абы и сатырхэм дыгъэ нэбзийхэр къыхэщыни ярейщ. Апхуэдэхэщ зи цІэ кьытІуа тхылъым къыкІэлъыкІуэху «Солнечные тени» (1972), «Голоса трав» (1978), «Белая Речка» (1983), «Летящие окна» (1987), «Открываю утро» (1991), «Даст Бог» (1998), «Голос утра» (1998) жьыхуиІэхэр.

И усэхэм ящІэль гупсысэр, макъамэ шэщІар наІуэу уи нэгу къыщІегъэувэ езы Ахъмэт абыхэм къеджэу щыІэхэпхІэ. УсакІуэ куэдым къаймыхьупІэ Іуэхущ ар. И апхуэдэ зэфІэкІымкІэ, шэч кьытумыхьэу, ар бгъурыбгъувэ хъынущ Кулиев Къайсин.

Жылагъуэ лэжьакІуэ цІэрыІуэ Созаевыр зигъэпсэхуну ТІысыжами, Іуэхуншэкъым - Тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ я фэеплъэр хъэмэныкІэ урысейпсо зэгухьэныгъэм и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и унафэщІщ ар. А Іэнатіэм зищьхьэкІыжмкІэ Созаевым къегъэльагъуэ абы и гъащІэ кІуэпеигъэр сытым дежи къызэрыщыхьэпэнчр, къыштІэхъуэ щІэблэм абы щапхъэ зэрытрахынур, яч лъэбакъуэхэм я дэкІуеипІэ лъэщ зэрыхъунур.

БЛИЙ Даянэ.

ТІэуней цІыхубэ усакІуэ Созаев Ахъмэт и дыгъэ нэ бзийхэр

Зэныбжьэгъугъэ зэІущІэ

● Футбол

Гъатхэпэм щІэзыдзэжьну Урысей Федерацэм футболымкІэ и етІуанэ дивизионым и Ямэ гупым 2020 - 2021 гъэхэм щекІуэкІ зэхьэзэхуэм и етІуанэ Іыхьэм зыхуэзгъэхьэзырым езыгъэжьа «Спартак-Налшыкым» иджыпсту Налшык зыщегъасэ.

КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэрым и къалащхьэм ди щІалэхэм я къарур щызэрагъэуубыщ. Махуэ кьэс тІэу (пщыдджыжьымрэ пщыхьащхьэмрэ) зыгъэсэныгъэхэр ирагъэкІуэкІ, я бэшэчныгъэм нэхъ трагъащІэу, икІи ар зэрезэгъым дохутырэр кІэлъоплъ.

Дауи, Іэмал кьаазэрыхуэкъуэкІыу, зэныбжьэгъугъэ зэІущІэхэми хузэхьэзырщ. Ахэращ я зыгъэсэныгъэхэр зэрекІуэкІыр тренерэм кьызэрапщытэжьыфынур. Апхуэдэ зэІущІэ иджыблагъэ Псыхуабэ (Пятигорск) щызэхэтащ.

«Спартак-Налшыкым» мы гъэм яІэу къэрхуэрэгъу къыхуэхъуащ нэгъабэ яІэ дивизионым хэта, ауэ мылъкукІэ зэрыпэмылъэщым къыхэкІыфынкІэ езым и ФІэфІныгъэкІэ абы къыхэхІыжа, «Армавир» командэр. ЗэІущІэм къызэригъэлъэгуамкІэ, ар иджыри зэфІэкІ хъарзынэ зиІэ гупщ.

Пэжщ, командэхэм зэхьэзэхуэм зыхуэгъэхьэзырым щІадза къудейуэ иращ икІи зэкІэ куэд дыдэкІэ ущыгугъ хъунукъым. Апхуэдэу щыт пэтми, лъэныкъуэхэр ерыщу зэпэщІэтащ. «Спартак-Налшыкым» и фащэр ящыгъыу джэгур ирагъэжьащ Іуащхьэтет Къардэным, гъуащхьэхъумэжьу Кіэдыкіуейм, Тебэрдым, Шумахуэм, Мэкъуауэм, гъуащхьэхъумэныкъуэжьу Джатэрыжьм, Іэпщащэм, Ашум, Пащтым, гъуащхьауэжьу Хьэшырымрэ Гугуевымрэ.

Налшыкдзсхэм псынщІэ дыдэу тепщэныгъэр джэгупІэ губгъуэм щызыІэрагъэхьащ икІи бжыгъэр къыхэзгъуахьну Іэмал ираткъын икІи зэщхьэщхьауэ ящыщу гъащхьэхъумэныкъуэжьу Уэрзэейр, Къумыкъу И., Багъэтырыщ, Урысыщ, гъуащхьауэжьу Бащэмрэ ХьутІэмрэщ.

Аргуэрыжьри, тепщэныгъэр зыІыгъар налшыкдзсхэщ. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, абы текІуэныгъэр къащыхуихьакъым мы гъэм яІэу ирагъэкІуэкІа зэныбжьэгъугъэ зэІущІэм. Джэгур бжыгъэр къызэІуамыхауэ, 0:0-у, ихащ.

ЗэІущІэ нэужьым Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалащхьэм къэзыгъэзэжа «Спартак-Налшыкым» мы мазэр иухьхуІкІэ и хэщІапІэм зыщигъэсэнущ. Абы иужькІэ Нартсанэ (Кисловодск) щыпищэнущ икІи а щІыпІэм зэныбжьэгъугъэ зэІущІэ зыбжанэ щиригъэкІуэкІынущ.

ЖЬІЛАСЭ Заурбэч.

● Жылагъуэ Іуэху

Илъэс ныкъуэм къриубыдэу

цІыхуцІэ зиІэм щхьэщыкІыну жаІэ уз зэрыцІалэр

Илъэс хъууэ цІыхухэр зыгъэгузавэ коронавирусым «гушІэ» зэрыхэмылъыр къыщыдгурыІуам, абы хурикъуи хущхъуэ къыщагупсысынум цІыхухэр щІэхъуэпсыр. Иджы ар щыІэ хъуащ, уасэ щІамыту халъхьэнущи, цІыхухэр аргуэру гужьеящ, «зыгуэр къыдищІэмэ» жаІэу.

УЗЫЩЫМЫГЪУАЗЭ псори шынагъуэщ - ар гурыІуэгъуэщ. Дэ ди щІалэгъуэм щыІа «шэщІэху хьыбархэр» иджы интернетращ щаІуатэри, къагупсыса вакцинэм темыпсэлъыхьыр укІуэдыж. ЗытрагащІэри, дуней псом и унафэр зыІэщІэлъхэм узыфэри вакцинэри къагупсысауэщ, цІыху бжыгъэр ягъэмэщІэн мурадкІэ.

Дуней псор къэдгъэнэнщи, ди къэралым щащІэм деплъынти. Хэт вакцинэр яІэу зыхалъхьэр? Дзэм хэтхэм, дохутырхэм, егъэджакІуэхэм, нэгуэщІу жьыпІэнымэ, къэралым нэхъ еджауэ исхэм, дахъуэжьыну, дагъэхъужьыну, щІэныгъэ къыдатыну дызыщыгугъэхэм. Вакцинэм дызыщышынэн зэрыхэмылъыр абы къигъэльагъуэркъэ - зи элитэр зыукІыжьын е ныкъуэдыкъуэ зыщІын къэрал щыІэ, ар къэралу къызэтенэну хуеймэ?

Хьыбар кърагъэкІуэкІхэм, я нэхъ мащІэмэ, Іэнкун дызэрищІыж къызгуроІуэ, ауэ дышынэу ди гъащІэр тхын, тхьыпэнуми, диІэну а гъащІэр? Я лэжьыгъэм, загъэпсэхуным теухуауэ цІыхухэм я зэхэзэекІуэр инщ, зэгуэри апхуэдэ щыІэ мы ІуэхуэмрэІуэ трансПсоригъэжьащ.

● Къэрал гулъытэ

Нэхъ хуэмыщІахэм яридэІэпыкъуну

Мы гъэм ди къэралым щаублащ «социальный контракт» зыфІаща Іуэхур. Абы хохьэ нэхъ хуэмыщІахэм лэжьапІэ къыхуагъуэтыныр, зыхэхуа гугъуехьым кьыхэшыныр, унагъуэм Іэщрэ джэдкъазрэ ягъэхъуныжмкІэ ядэІэпыкъуныр, хьэрычэт Іуэху зыулбэну хуейм зыщІэгъэхъуэныр.

МЫР къэралымрэ цІыхухэмрэ зэращІыпІэ зэгурыІуэныгъэщ. Ялэрауэ, унагъуэ къэс хуагъэбелджылы тхьэмышкІагъэм къызэрыхэкІыфыну щІыкІэр. ЕтІуанэрауэ, цІыхур нэгуэщІ Іэщ Іагъэ хуеджэнумэ е зыхуеджагъэхэм теухуауэ и щІэныгъэм хигъэхъуэнумэ, зэрызэрагъэхьэпІам тету курсхэм кІуэн е рекцэхэм едэІуэн хуейщ. Ар зымыгъэзащІэр программэм къыхагъэкІыжынущ.

Я нэхъыбэу зы илъэсщ зэгурыІуэныгъэм къару щиІэнур. А пІалъэм къриубыдэу къэралыр дэІэпыкъунущ зи щхьэм хьэрычэт хуэзыщІэжьну зи мурадым.

Джэдкъаз зезыхуэну хуейхэм ятеухуа соцконтрактри а пІалъэ дыдэм тещІыхьащ. Нэхъ мащІэр (мази 9) лэжьапІэ къэзыльхьхьэм е щІэрыщІэу еджэжьнум иращІылІэ зэгурыІуэныгъэращ. ЗэрыжаІэмкІэ, зи Іэщ Іагъэм, щІэныгъэм хэзыгъэхъуам лэжьапІэ къигъуэтыукІэ къэралыр ахъшэкІэ дэІэпыкъунущ.

Соцконтрактым и адрей лІэужьыгъуэ псоми я пІалъэр мазихщ (хущхъуэ, щыгъэн, Іэмал имыІэу цІыхур зыхуеинумкІэ къэралыр къыпыкъуэкІыну).

Унагъуэ зэзыщІахэращ мы Іуэхум хьхьэфынур. Апхуэдэхэу къалъытэ, щІынальэм упсэун щхьэкІэ я нэхъ мащІэу цІыхум ахъшэу иІэн хуейуэ щагъэбелджылам хуэдиз унагъуэм и дэтхэнэми къыпЇымысмэ.

Мы зэгурыІуэныгъэм ухьыхьэн папщІэ, цІыхухэм ядэІэпыкъуныр зи къалэн Іуэхущ Іапі эхэм е МФЦ-м уи лъэІу щІэпІлъхьэн хуейщ, унагъуэм и цІыху бжыгъэр, я хэхъуэр зыхуэдизыр къыщыгъэлъэгъуа дэфтэрхэр щыІгъуу.

УФ-м и Правительствэм мы гъэм сом мелард 26,3-рэ хухихащ цІыхухэм ядэІэпыкъуным. Соцконтрактыр зы илъэсым цІыху мин 300-м иращыІлІэну я мурадщ.

Нэгъабэ Урысейм и хэгъэгу 21-м щаублащ мы Іуэхур, ди республикэри абы хэту. СтатистикэмкІэ Іуэхущ Іапі эм къигъэнэІуэну къыщІэкІынщ абы кърикІуар, ауэ зэрыкъэралу къапщтэмэ, цІыху минив 100-м зэгурыІуэныгъэ иращыІлІащ, абыхэм я нэхъыбэр унагъуэшхуэхэращ.

Бдзэжьейм и пІкІэ къунтх ет, жьхуаІэращ къэрал унафэщІхэм пхагъэкІыну зыхуейр. Фигу къэзгъэжьІыжынут: Гёте, правительствэм я нэхъыфІыр сыт хуэдэ, жаІэу щеупщІым, «ди щхьэм и унафэ тщІыжьифу дезыгъасэрщ», - жиІэгъащ.

«Махуэкум» и къыдэкІыгъуэр зыгъэхьэзырар **ШИРДИЙ Маринэщ.**

● Тутын «Іущхэр»

Езыр-езыру ункІыфІыжу

Ди къэралым хуит ящІауэ щащэ тутын псори езыр-езыру ункІыфІыжу щытын хуейщ. Ар ГОСТ-м къыщыгъэлъэгъуэным и Іуэху зэрахуэ МЧС-мрэ Узыншагъэр хъумэныжмкІэ министерствэмрэ.

КЪУЗЗРЫЩІЭКІЫМКІЭ, тутын ящІ тхьылъымпІэм и тепІъэкІэ хуэрейуэ щыт гуэр ХрагъэубыдэУ аращ, тутынафэр емыкъымэ, абы зэуэ игъэнкІыфІу. МЧС-м кьит бжыгъэхэм къагъэльагъуэращ, мафІэсым и проценти 10-р кьызыхэкІыр тутын ямыгъэнкІыфІаращ. А процентыр зыхуэдэри мыращ: 2017 гъэм мафІэм хисхьащ цІыху 7816-рэ. А бжыгъэр хуэдитхукІэ нэхъыбэщ тутыныр зэрамыгъэуэкІыфІар и щхьэусыгъуэу США-м мафІэм щыхисхьэм нэхъыр, хуэдипщІкІэ - Германием. Іуэхушхуэращи, иужьрей илъэсищым а бжыгъэм щІагъуэу зихъуэжакъым. США-мрэ Германиемрэ я Іуэхур щІэнэхъыфІыр куэд щІауэ кьагъэсэбэпри аращ езыр-езыру ункІыфІыж тутынр.

Советхэм я зэманым тутынри ар зыкІуэцІашьхъ тхьылъымпІэри нэхъыфІаращ. Иджы тутыным щхьэкІэ кьагъэсэбэп тхьылъымпІэм селитрэ зыщІрагъэф, нэхъ псынщІэу исын, тутынафэм нэхъыбэ кьищэхун папщІэ. Ар зыкъомкІэ ещхьщ унагъуэм кьыщагъэсэбэп техникэр, жьап телефонрэ, нэгуэщІхэри кьытамэ, тэмэму зэрахуэмыщІыжьым. Ахэр кьыщІэзыгъэкІхэм я фейдэм тращІыхьащ щІэуэ кьэпщэхун хуей зэрыхьур.

Тутын Іэщ Іэлъу жеир е ефар мафІэм щызыхъумэну тхьылъымпІэр Испаниием, Австриием, Китайм кьыщыщІагъэкІыу аращи, ар кьащэхуу щІадзэмэ, тутыныр нэхъ пІалІэ хъунущ, акцизми процент 20-кІэ зэрыхагъэхъуар абы хэпІъхьажмэ, ар зи нэрыгъыр егупсысынкІэ мэхъу апхуэдизу ахъшэ игъэсын-имыгъэсыным. Узыншагъэр зэрихьым, псом хуэмыдэу тхьэмбылыр зытекІуадэ лышхьым, и гугъу тщІынкъым, ар и щхьэм хуэзыхь тутынафэжьм яхэтхъыми, ауэ я Жылым щІэх-щІэхьыуэ иІэбэн хуей хъумэ, ар нэхъ зыхащІэну къыщІэкІынщ.

Тутыным щхьэкІэ кьагъэсэбэп тхьылъымпІэр зэрахъуэкІыныр пщэдей кьэхъуну Іуэхукъым. Ар елытащ мыр хабзэкІэ убзыхуэ зэрыхуейми, а тхьылъымпІэр къыщыщІагъэкІи ди къэралым щаухуэнуми е нэгуэщІ щІыпІэхэм къыщащэхунуми. Щэч зыхэмылъыр Іуэхуэр зэрежьарщ, абы зи фейдэ хэлъхэм ар кІуэцІрагъэкІыну яужь зэритынущ.

● ПсэупІэ

Унэхэр нэхъ лъапІэ щІэхъур

Урысейм и къалэшхуэхэр дэнэ къэна, Къэбэрдей-Балъкъэрым и дэтхэнэ къуажэми уащыхуэзэнут Азие Курытым къикІа лэжьакІуэхэм. Нэхъ пуд, псынщІэу Іуэхур зэфІэзыуд щІалэхэм щІэупщІэ яІэ хъуати, унэм ехьэлІа лэжьыгъэ псори абыхэм ирагъащІэрт, ди лъэхъуэгъэхэм ящыщ куэдым тетысхьэпІэхэр ягъэхуабэу тесу.

ПЭЖЬР жыпІэмэ, шхынкІи щыпсэункІи зыхуей хуэмызэ щІалэхэм уигу ящІэуэзырт, ауэ дауэ гугъу емыхьыми, я унагъуэхэм сабэп яхуэхъуну зэреІэм нэгъуэщІ нэкІэ уригъэплъырт. Уэ зэрыщІалэм кьызэтригъэувыІащ мы Іуэхур. Ахэр хуиту къэралым кьихьэ щыхъужьынур иджыри зыми жиІэфынукъым, ауэ шэч кьытрамыхьэу зи гугъу ящІыр пуду ягъэлажьэ зэрыщымыІэжьым унэхэр лъапІэ зэрищІынурщ, зы уасэм тещІыхьауэ яубла уху зыныгъэхэр кьызэрызэтеувыІэнурщ.

Лэжьыгъэм тезыгъэгушхуэн улахуэ щымыІэу, апхуэдэ Іуэху хьэлъэм ди цІыхухэр пхуеувэлІэнукъым. ЕтІуанэращи, цІыхухэм щІыхуэу къащтэ псэупІэм щхьэщатыкІ процентыр нэхъ мащІэ здащІыж, уху зныгъэм ехьэлІа лэжьыгъэ псори нэхъ лъапІэ мэхъу, ПсэупІэ зыуэкІ хъарычэтыщІэхэм жаІэ ди къэралым щыщ фІэкІа ямыгъэлажьэнкІэ абыхэм я дежкІэ зэрынэхъгъэнщІ, ауэ щІынальэм ику иту щат улахуэм хуэдиз ирату щІадзэмэ, унэхэр яхуэмыщІэу нэхъ лъапІэ зэрыхъунур.

ЩІым, псэуалъапхъэхэм, лэжьапщІэм текІуадэр зэрыегъэлеяр зымыщІэ ди щІынальэм ику къыщІэкІынкъым. Аращ унэ ныкъуэщІэр щІэкъэдыр, унагъуэшхуэ хъуахэр зэхэмыкІыфу гугъу щІызэрегъэхьыр. Ди жагъуэ зэрыхъунщи, мыбы теухуауэ зэхъуэкІыныгъэ щыІэну дыкъагъэгугъэркъым Іуэхум фІыуэ хэзыщІкІ Іэщ Іагъэлхэмрэ хьэрычэтыщІэхэмрэ.

Зи усэ купщІафІэхэмкІэ къыщыхэкІа лъэпкъым и мызакъуэу, ди республикэми нэгъуэщІ щыналъэхэми щыпсэухэм фІыуэ яцІыху балъкъэр усакІуэ Созаев Ахъмэт къыщэралъхуэрэ щыІшлэм и 21-м илъэс 80 иригъуащ.

АР 1941 гъэм Белая Речкэ къуажэм къыщалъхуащ. Курыт еджапІэр кьиуха нэужь (пэщІэдзэ классхэм ар щеджар хэкур щрагъэбгынам и лъэпкъыщ здашауэ щыта Къыргъызым и зы къуажэщ), ар щІотІысхьэ КъБКъУ-м и тхыдэ-филологие факультетым и урыс-балъкъэр къудамэм.

Созаевыр Обллитым и редактор нэхъыщхьэу илъэс 16-кІэ щытащ. 1982 гъэм къыщыщІэдзауэ КъБАССР-м и Къэрал радиом балъкъэрыбзэкІэ нэтынхэр зыгъэхьэзыр и къудамэм и редактор нэхъыщхьэщ. 1995 гъэм ар ягъэув республикэм и «Эльбрус» къэрал тхылъ тедзапІэм и унафэщІу.

Лэжьыгъэ ІэнатІэкІэ иІэ ехьулІэныгъэхэм къадэкІуэу, зи гупсысэр гъэхуа, зи псалъэр нахуэ усакІуэ ахъыбрэзманщ Ахъмэт. А псом къапэкІуэу зэман зэхуэмыдэхэм абы кьыхуагъэфащащ щІыхьыщІэхэр, дамыгъэ лъапІэхэр. Псалъэм папщІэ, Ленин комсомолым и саугъэтым и лауреатщ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэщ. «ИлажьыгъэфІым папщІэ» (1986), «СССР-м и ВДНХ» (1988) медалхэр, «СССР-м и телевиденэмрэ и радиомрэ я отличникъ» (1988) дамыгъэр къратащ. 1974 гъэм ар хагъэхьащ СССР-м и ТхакІуэхэм я союзым.

Хуэфащэ дыдэу Созаевым зэрехьэ «КъБР-м и цІыхубэ усакІуэ», «КъШР-м и цІыхубэ усакІуэ» щІэ лъапІэхэр. Абы зэи щыгъупщэркъым къызыхэкІа лъэпкъыр, и зэфІэкІым и къиргъэхъуапІэр, и ехьулІэныгъэхэм я джэлэсыр. И усэхэм абы щыхеІотыкІ и хэкур, и адэжь лъэхур, балъкъэр лъэпкъыр, и псэм къыщыуш лъагъуныгъэр, гущІэгъур, нэщхьеягъэр.

ИщхьэкІэ зи гугъу щытщІа псом ящхьащ Созаевыр зэрыусакІуэр. Зи художественнэ псалъэ щІэщыгъуэ цІыхубэм кьищта, балъкъэр лъэпкъ литературэм и тхыдэм зи цІэр къыхэнэну лъэпкъыпІщ Ахъмэт. Ялэ дыдэу абы кьыдигъэкІауэ щыта усэ тхыпхым, «Вижу солнце» (1968) зыфІищам, гуапэу ІущІат щІэджьыкІакІуэхэр. Абы иужькІэ тхылъ дапщэ дунейм кьытемихьами, цІыхубэм ипхъуэтащ, сыту жыпІэмэ, абы и сатырхэм дыгъэ нэбзийхэр къыхэщыни ярейщ. Апхуэдэхэщ зи цІэ кьытІуа тхылъым къыкІэлъыкІуэху «Солнечные тени» (1972), «Голоса трав» (1978), «Белая Речка» (1983), «Летящие окна» (1987), «Открываю утро» (1991), «Даст Бог» (1998), «Голос утра» (1998) жьыхуиІэхэр.

И усэхэм ящІэль гупсысэр, макъамэ шэщІар наІуэу уи нэгу къыщІегъэувэ езы Ахъмэт абыхэм къеджэу щыІэхэпхІэ. УсакІуэ куэдым къаймыхьупІэ Іуэхущ ар. И апхуэдэ зэфІэкІымкІэ, шэч кьытумыхьэу, ар бгъурыбгъувэ хъынущ Кулиев Къайсин.

Жылагъуэ лэжьакІуэ цІэрыІуэ Созаевыр зигъэпсэхуну ТІысыжами, Іуэхуншэкъым - Тхыдэмрэ щэнхабзэмрэ я фэеплъэр хъэмэныкІэ урысейпсо зэгухьэныгъэм и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и унафэщІщ ар. А Іэнатіэм зищьхьэкІыжмкІэ Созаевым къегъэльагъуэ абы и гъащІэ кІуэпеигъэр сытым дежи къызэрыщыхьэпэнчр, къыштІэхъуэ щІэблэм абы щапхъэ зэрытрахынур, яч лъэбакъуэхэм я дэкІуеипІэ лъэщ зэрыхъунур.

БЛИЙ Даянэ.

ЩІыналъэ псоми къикІат

● Сумо

Иджыблагъэ Налшык щекІуэкІащ сумомкІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и чемпионат. Абы хэтащ ныбжьыщІэхэри балигъэри.

СУМО спорт лІэужьыгъуэр ди республикэм къызэрихьэрэ куэд мыщІами, Къэбэрдей-Балъкъэрым и щІыналъэ псоми къикІа бэнакІуэ 286-рэ хэтащ мы зэхьэзэхуэм. Пэжщ, коронавирус уз зэрыщІалэм щащхьэмэн папщІэ абы щІыхуэр еплъыну Іэмал иратакъым икІи зэщхьэщхьауэ махуитІкІэ ар ирагъэкІуэкІащ.

Зэпеуэхэр хуабжьу удэзыхьэхыу щытащ. Абыхэм кьарикІуахэм япкъ иткІэ зэхагъэуващ ныбжь псомкІи Къэбэрдей-Балъкъэрым и командэ къыхэхахэр. Ильэс 22-м, 24-м щІымыгъуэхэр хэтынущ мыгувэу Къэзан щекІуэкІыну Урысей Федерацэм и чемпионатымрэ зэхьэзэхуэмрэ. Адрей нэхъыщІэхэр накьыштэу (майм) мазэм Налшык щызэхьэзэхуэнущ. Абы щыгъуэм ди республикэм кьыщыщІэзэхуэнущ къэралым и сумоист ныбжьыщІэ нэхъыфІхэр.

ЖЬІЛАСЭ Замир.

КъБР-м Щэнхабзэмкіэ и министерствэм, «КъБР-Медиа» къэрал кІэзонэ Іуэхущ Іапі эм, КъБР-м и Журналистхэм я зэгухьэныгъэм, «Адыгэ псалъэ», «Кабардино-Балкарская правда», «Заман», «Горянка», «Советская молодежь» газетхэм, «Литературная Кабардино-